

MATKALLA UUSPERHEEN PERHEYTYMISEEN

PIENOISTIETOPAKETTI UUSPERHEEN YDINKYSYMYKSISTÄ

Helena Lehtimäki

Lappeenrannan uusperheneuvojakoulutus 2014-2015

MATKALLA UUSPERHEEN PERHEYTYMISEEN

SISÄLLYSLUETTELO:

1. Johdanto	3
2. Uusperhe ydinperheestä poikkeavana systeeminä - mm. rakenne ja vaiheet	3
3. Vanhemmuus uusperheessä - sosiaalinen vanhemmuus: uusperheen äitinä ja isänä	9
4. Parisuhde uusperheen keskiössä	16
5. Rakentavan riitelyn tehtäviä uuspareille	22
6. Uusperheen 10 askeleen terapiamalli	26
7. Pohdintaa	29
LÄHDELUETTELO:	31

1. JOHDANTO:

Käsittelen seuraavassa ensin uusperhettä systeeminä, koska se poikkeaa ydinperheestä, vaikka joissakin tapauksissa uusperhe muodostuukin rakenteeltaan ydinperhettä muistuttavaksi.

Uusperheen muodostumisessa on erotettavissa tietyt vaiheet, joita myös kuvaan.

Toiseksi käsittelen uusperheen vanhemmuutta, erityisesti sen sisällä olevaa sosiaalista vanhemmuutta, jossa on tärkeää löytää itselle hyvin luontuva rooli biologisen vanhemmuuden rinnalla. Kolmanneksi käsittelen uusperheen parisuhdetta, joka on saatava vahvistettua lujaksi rintamaksi, jotta se kestää kaikki tulevat paineet mm. ympäristön taholta.

Uusperheessä on erityisen tärkeää käsitellä ristiriidat hyvin, jotta lattian alle ei pääse kertymään ”ruutitynnyriä”, joka räjähtää hallitsemattomasti. Sekä lasten että aikuisten pitää voida ilmaista kipeätkin tunteet, koska erojen jäljiltä kaikilla voi olla erityisesti hyljätyn tulemisen pelkoa. Siksi tärkeä neljäs aiheeni on rakentavan riitelyn taidot. Ammattiauttajatkin ovat usein olleet neuvottomia uusperheiden haasteiden edessä, joten viidentenä aiheena käsittelen myös uusperheen 10 askeleen terapiamallia.

Kysymyksenasetteluni on se, mitä asioita uusperheessä erityisesti pitää ratkaista, jotta sillä on onnistumisen edellytykset. Ympäristön taholta on monesti ennakkoluuloja uusperheitä kohtaan ja se koetaan ongelmaksi eikä uudeksi mahdollisuudeksi.

2. UUSPERHE YDINPERHEESTÄ POIKKEAVANA SYSTEEMINÄ

– MM. RAKENNE JA VAIHEET

Yksinkertaisimmillaan uusperheen voi määritellä perheeksi, jossa toisella tai molemmilla puolisoilla on lapsi tai lapsia aikaisemmasta liitosta ja ainakin joku näistä lapsista asuu pääosin uusperheen taloudessa. Lasten puheesta voi hahmottaa neljä erilaista määritelmää tutkimusten mukaan:

- kaikki ne jotka asuvat yhdessä
- heidän lisäksi myös muualla asuva biologinen isä tai äiti ja hänen mahdollinen uusi puolisonsa ja muut perheenjäsenensä
- vain oman alkuperäisen biologisen perheen jäsenet, jonka kanssa asuvat yhdessä
- alkuperäisen biologisen perheen jäsenet asuinpaikasta riippumatta

Uusperheen aikuistenkin on usein vaikea luopua ydinperheessä elämisen unelmasta. Uudella ihmissuhteella on mahdollista onnistua, jos se on päässyt sopuun menneisyytensä kanssa. Usein se vaatii rauhallista pysähtymistä: mitä tapahtui? Minkä olisin voinut tehdä toisin? Mikä vanhassa oli hyvää? Mitä en halua enää uudelleen? Mitä nyt tarvitsen? (Raittila-Sutinen, 2008, 11-12, 21)

Uudelleen avioitunut joutuu asettamaan lapsen tarpeen parisuhteen edelle jo parisuhteen alusta alkaen. Monet uusparin ja -perheen ongelmat ovat ennalta ehkäistävissä. Jo tieto siitä, että uusparilla ja uusperheellä on omat kehitysvaiheensa, rakenteensa, rajansa ja sääntönsä, ehkäisee turhia uusparien eroja ja uusperheiden hajoamisia. Myöskään ammattiauttajilla ei aina ole riittävästi tietoa siitä, kuinka uusperhesysteemissä eläminen onnistuisi ja kuinka uuspareja tai -perheitä tulisi hoitaa. Uusparin näkökulmasta kaikki muuttuu paremmaksi, ex-puolison näkökulmasta huonommaksi, sukulaisten näkökulmasta taas lapsen etu ja lapset kärsivät. Uusparilla itselläänkin on monia pelkoja: epäonnistumisen pelkoa, hyljätyn tulemisen pelkoa ja niin edelleen. Myös auttaja joutuu peilin eteen oman arvomaailmansa kanssa. Uusi laajennettu perhe tarjoaa lisähaasteen myös terapiassa. Terapeutti joutuu miettimään, miten myytit vaikuttavat omaan ajatteluun ja työhön: onko tehtäväni tukea vanhemmuutta, oli se millaista hyvänsä? Voiko sosiaalisesta vanhemmasta

tulla psykologinen vanhempi jne.? (Malinen, 2013, 165-167)

Uusperheestä voitaisiin kauniisti puhua kierrätysperheenä. Olemme merkittyjä, arpeutuneita tai enemmän tai vähemmän kolhiintuneita. Kierrätysperheessä ei ehkä tarvitse kuvitella, että ollaan uuden veroisia, vaan merkit, arvet ja kolhut saavat näkyä ja tuntua. Kierrätysperheessä ehkä ollaan kiitollisia siitä, mitä on omasta takaa ja mitä on saatu, ja ollaan valmiita käyttämään aikaa ja vaivaa siihen, että homma saadaan toimimaan. Uusperheen sukupuussa on katkenneita ja toisesta puusta yhteen liitettyjä oksia. Puu ei ole täydellinen eikä vahingoittumaton, ja katkenneet oksat jäävät arviksi puun elämään. Puu kuitenkin jatkaa elämäänsä ja uudet puuhun liitetyt oksat tuottavat erilaisia uudenlaisia hedelmiä, jos puuta hoidetaan ja sen juuret saavat esteettä ravintoa. Perhe ei ole betoniin valettu pysyvä rakenne vaan ihmissuhteiden verkosto, joka elää ihmisten mukana. Vaikka kaikkia eivät yhdistä sukusiteet, yhdessä oleminen ja yhdessä tekeminen, huolenpito ja hoivaaminen kasvattavat uusperheen uutta hedelmää. (Murtorinne-Lahtinen, 2013, 29)

Uusperheen kehitysvaiheet:

Ihan alussa erehdytään elämään haaveiden varassa. Uusperheen aikuiset uskovat vilpittömästi kaikkien tulevan onnellisiksi, sopeutuvan toisiinsa ja rakastavan toisiaan. He haluavat korvata rikkoutuneen perheensä ja hyvittää lapsilleen avioeron aiheuttaman tuskan ja surun. Lapsipuolet he toivottavat rakastaen tervetulleiksi uuteen perheeseen. Lapset puolestaan yrittävät olla välittämättä isä- tai äitipuolestaan ja toivovat vanhempiensa palaavan jälleen yhteen.

Toisessa vaiheessa uusperheen aikuiset pyrkivät perheen yhdenmukaistamiseen ja joukkuehengen luomiseen. Isä- tai äitipuoli yrittää saada lapsipuolilta hyväksyntää, mutta tulee usein torjutuksi tai ohitetuksi. Se nostaa isä- tai äitipuolella esiin ongelmallisia tunteita, jotka puoliso saattaa tulkita isä- tai äitipuolen haluttomuudeksi liittyä perheeseen. Kun pelko uudesta epäonnistumisesta alkaa kaihtaa mieltä, kielteisyyttä perheessä kasvaa. Jokin on vialla, mutta vielä ei tiedetä, mikä.

Kolmannessa vaiheessa heiluri heilahtaa uuteen asentoon. Kielteiset tunteet vievät pohjan kauneimmilta unelmilta ja isä- tai äitipuoli pettyy tai alkaa voida huonosti. Äiti tai isä on kuitenkin vaikeassa ristitulella lastensa ja puolisonsa tarpeiden välissä. Lapset käyttävät mieluusti hyväkseen perheen aikuisten kärhämää. Eteenpäin pääseminen vaatii ulkopuolista sysäystä, ystävien tukea, tietoa uusperheen sudenkuopista ja terapiaa. Puolisoiden on tärkeää puhua avoimesti tunteista ja kokemuksista, koska suurena vaarana on juuttua vaiheeseen, jossa ulkopuolisuuden tunteet lopulta vieraannuttavat puoliset toisistaan.

Neljännessä uusperheen kehitysvaiheessa ristiriitoja ja vaikeita tunteita aletaan selvittää. Odotuksia, tarpeita ja vahvoja tunteita ilmaistaan avoimesti. Kun riittävyys pakottaa poteroihin, biologinen linja vahvistuu entisestään, ja isä- tai äitipuoli jää ilman tukea. Muutoksen välttämättömyyden ymmärtää parhaiten rooliaan etsivä isä- tai äitipuoli. Tilannetta rauhoittavat konkreettiset sopimukset. Entisen puolison puhelinsoittoihin ei vastata kuin yhdessä sovittuina aikoina, ja lasten harrastusten täyttämään kalenteriin raivataan aikaa vietettäväksi kahden kesken. Tasapainoillessaan lastensa ja puolisonsa tarpeiden välissä vanhempi pelkää menettävänsä molemmat.

Viidenneksi tulee suoran toiminnan vaihe. Ratkaisuja aletaan työstää, vaikka lapset saattavat edelleen asettua vastahankaan. Kun poterovaiheen vahvistamat biologiset rajat ylitetään, perheen rakenne muuttuu. Uutta luodaan oman takaa. Hyvä lopputulos vaatii selkeää puhetta yhteiselämän säännöistä ja tarpeiden tai kokemusten eroista. Se on tässä vaiheessa jo helpompaa koska yhteistä historiaa on ehtinyt kertyä. Keskinäisen välittämisen kasvamisesta kertoo myös se, että lapsi ja perheen uusi aikuinen saavat selvillä välejänsä ilman toisen aikuisen apua. Uusperheen keskivaiheilla erityisen tärkeitä ovat perheen omat tavat ja rituaalit sekä yhteiset kokemukset. Vanhojen mallisen toistamisen sijaan opitaan kuulemaan toiveita ja tarpeita. Joulua ei

vietetä niin kuin aina teillä, vaan luodaan meidän perheen oma jouluku. Perhe ei kuitenkaan säästy neuvotteluilta, joita on toistuvasti käytävä entisten puolisoitten ja monien isovanhempien, setien ja tättien kanssa.

Kuudennessa vaiheessa uusperhe vahvistuu ja löytää luontonsa. Ensin tulee ratkaisujen tekemisen, meidän lauman vaihe. Uusperheen aikuisilla on toimiva suhde ja isä- ja äitipuolten ja lapsipuolten välit ovat parantuneet. Isä- tai äitipuolen ei tarvitse enää niin usein hapuilla asemaansa, vaan rooli on tarkentunut ja varmistunut. Perusta on niin vahva, että uskalletaan yhdessä kohdata myös ulkoisia vaikeuksia.

Seitsemännessä vaiheessa uusperheessä huokaista helpotuksesta: näin tämä on riittävän hyvää. Perheelle on syntynyt identiteetti eikä sen tarvitse koko ajan kysyä olemassaololleen oikeutusta. Läheisyys kasvaa ja suhteet muuttuvat avoimmiksi. Alkuvaiheille voidaan jo lempeästi nauraa.

Vaikeuksien myötä uusperhe saattaa taantua aikaisempiin vaiheisiin, mutta etenee niistä nopeammin kuin ensimmäisellä kerralla. Varhaisten kehitysvaiheiden läpikäyminen kestää kahdesta kolmeen vuotta, keskivaihe vuodesta kolmeen. Yhteensä uusperhesyklin vaiheisiin menee uusperheen aikuisilla neljästä seitsemään vuotta. (Raittila-Sutinen, 2008, 39-41).

Kahdesta eri perheestä tulevien on totuteltava toisiinsa ja annettava arvo myös sille, miten toisessa perheessä on tehty. Jos uusperheessä on lapsia, kolahtavat kahden perheen muistot yhteen. Niin kauan kuin ei yhdessä tehdä ja eletä, ei ole asioita, joita muistella ja joille yhdessä nauraa. Siksi uusperheen on alettava oman takaa luoda yhteisiä muistoja. (Raittila-Sutinen, 2008, 111).

”Poteroivaiheessa” perhe jakautuu puolueisiin biologisten linjojen mukaan. Yksi kolmasosa perheistä jää elämään poteroihin ja kahdessa kolmasosassa poteron seinät hajoavat, perhe pystyy muotoutumaan ja sitoutumaan perheenä. Uusperheellä on hyvä olla jokin yhteinen juttu. Jos se ei ole yhteinen lapsi, voi se olla kesämökki, vene, harrastus tai vastaava, jonka lapset voivat kokea ”vanhoista haamuista” vapaaksi alueeksi. Yhteinen lapsi koetaan yleensä yhdistäväksi tekijäksi, ei lasten kilpailijana, joka yhdistää sekä vanhempia että lapsia ja auttaa tulemaan ulos biologisten linjojen mukaisista poteroista. Tämä auttaa lasta, joka asuu tai vieraillee vuorottain eri perheissä, pitämään mielessä ajatuksen ja tunteen, että kotona odottaa pikkuveli tai -sisko. Uusparin alkuvaiheessa kuitenkin erityiseksi haasteeksi tulee se, kuinka vahvistaa parisuhdetta loukkaamatta lapsia ja aiheuttamatta liiallista kateutta ja mustasukkaisuutta. (Malinen, 2013, 177-178)

Ulkopuolisuutta eivät koe vain uusperheen uudet aikuiset, vaan myös uusperheen lapset. Usein suunnitelmat tulevat heille puolihuolimattomissa sivulauseissa uusina asioina. Aikuiset, jotka ovat joutuneet ratkomaan asioita useamman hengen voimin, luulevat puhuneensa niistä jo monet kerrat. Jos suunnitelma koskee vain perheen aikuisia, herättää sen myöhäinen paljastuminen lapsissa hylätyksi tulemisen tunteita. Lähivanhempi on tiedonkulun avainhenkilö. Yksinkertaisinta olisi tehdä hänestä uusperheen tiedottaja, mutta hyvästä kommunikaatiosta uusperhettä voi kiittää vasta, kun tieto kulkee luontevasti biologisen ja sukupolvirajan yli. (Raittila-Sutinen, 2008, 112).

Uusperheessä perhepalaverit ovat tärkeitä. Perheyhteisöön kuulumista vahvistaa osallistuminen sen rakentamiseen. Kodin tehtäviin on helpompi sitoutua, jos saa olla päättämässä, mitä niistä ottaa vastuulleen tai mitä seuraa, jos ei hoida osuuttaan. Kun arki koostuu monesta jatkuvasti liikkeessä olevasta osasta, periaatteista on viisainta puhua yhdessä. Tiukkaan viritetyssä arkirutiinissa se tarkoittaa kalenteriin merkittyä hetkeä, jolloin kaikki ovat paikalla. Silloin käydään läpi lasten ja vanhempien tulevat menot, mutta myös odotukset ja harmit. Minne mennään lomalla? Tarvitsetko uusia vaatteita? Jokaiselle varataan riittävästi häiriötöntä aikaa. Kuulumisien kertomisen ja käytännön asioiden sopimisen lomassa muistellaan vanhaa ja keksitään uutta. Kohtuullisen toimivassa uusperheessä perhepalaveria ei tarvitse pitää monta kertaa vuodessa. Siitä voi

erityistarjoiluineen tulla niin hyvä yhteinen perinne, että sen turvin on hausempi vaihtaa vuotta tai siirtyä kesäkauteen. (Raittila-Sutinen, 2008, 112-113)

Historiattomuuttaan uusperhe lääkitsee luomalla yhteistä historiaa. Jos molemmilla aikuisilla on lapsia edellisestä liitosta, joukko saattaa olla niin suuri, että muistojen kartuttaminen tulee kalliiksi. Ensimmäiset yhteiset lomamatkat ovat uusperheelle koettelemus. Lämmintä yhteishenkeä tärkeämpää on katsella yhteisiä maisemia, istua samassa autossa ja mennä samaan suuntaan. Vaikka pahantuulinen murrosikäinen olisi matkalla riippa ja risti, muistaa hänkin jälkikäteen matkalta yhteisiä hauskoja muistoja. Uusperheessä tapoja kannattaa rakentaa tietoisesti. Mikä voisi olla ihan uusi, vain meidän perheen tapa? Kun yksiä viedään ja toisia tuodaan, tavat jäsentävät kaoottista arkea. Vaikka toisen vanhemman luona tehtäisiin toisin, oman perheen kulttuurista muodostuu meidän kodin tukiranka. Jos lapset ovat viikonloppuisin toisen vanhemman luona, perheen perinteitä rakennetaan arki-iltojen varaan. (Raittila-Sutinen, 2008, 113-114).

Eronneiden vanhemmat tuntevat usein suurta huolta lapsenlapsistaan ja myötätuntoa eron mielestään syyttömämmältä näyttävää osapuolta kohtaan. Lapsensa elämäntilannetta he kunnioittavat usein parhaiten sitoutumalla hänen rohkaisijoikseen. Sen ei tarvitse tarkoittaa lapsen entisen puolison torjumista, mutta joskus se vaatii määrätietoista asettumista lapsen uuden perheen tueksi. Jos lapsen entisellä puolisoilla on vaikeuksia erottaa entisen ja uuden perheen rajat, appivanhemmat voivat auttaa häntä eroprosessissaan vahvistamalla tietoisesti lapsensa uuden perheen asemaa myös entisen vävynsä ja miniänsä silmissä. Joskus voi kysyä, jatkavatko appivanhemmat yhteydenpitoa entisen miniänsä tai vävynsä kanssa hyvittääkseen lapsensa tekemät virheet? (Raittila-Sutinen, 2008, 116-117)

Lapsen kannalta uusperhe on onnistunut silloin, kun siinä on tilaa tärkeisiin ihmissuhteisiin ja mahdollisuus uusiin hyviin aikuissuhteisiin. Läheisyyden pahin este on hylätyksi tulemisen pelko. Lapsi, joka on erossa joutunut eroon toisesta vanhemmastaan, saattaa pelätä uudenkin liiton päättyvän eroon. Pettymykseltä suojautuvan on vaikea kiintyä uuteen ihmiseen. Erojen ja uusien elämänkumppaneiden keskellä myös sukulaiset ja lähimmät ystävät joutuvat toipumaan menetyksistä ja toisaalta varjelemaan itseään uusilta. Uusperheelliset ottavat vastuun suhteiden kehittymisestä ja rakentavat pikkuhiljaa omaa, entisestä ehkä paljonkin poikkeavaa lähipiiriään. Kun uusperheen monet tunnesuhteet hyväksytään avoimesti, lapsen selviytymisestä ja terveestä kasvusta tulee suuren turvaverkoston yhteinen asia. (Raittila-Sutinen, 2008, 117-119)

Perhe-elämän arkiset juhlat voidaan sovinnolla viettää kahdessa paikassa, meillä ja teillä. Se suojaa eronneiden oikeutta omaan elämään ja yksityisyyteen. Lasten mielestä kahdet synttärinä ja kaksi joulua ovat yleensä suorastaan uusperhe-elämän etu. Isoja juhlia on vaikea kuitenkin järjestää useammalle kokoonpanolle erikseen. Rippi- ja ylioppilasjuhlien jälkeen vietetään häitä, häiden jälkeen ristiäisiä, lopulta myös hautajaisia. Vaikka eronneiden vanhempien lapset tai toinen vanhempi haaveilisivat entiseen perhekuviioon palaamisesta edes väliaikaisesti, eron peitteleminen ei edesauta kenenkään hyvää. Uusien kumppaneiden on parempi olla paikalla kuin poissa, jotta perheiden todelliset rajat vahvistuvat. (Raittila-Sutinen, 2008, 122-123)

Kannattaa miettiä sitä, miten puhetapa luo todellisuutta. Perheihminen haluaa läheisyyttä, individualisti perää yksityisyyttä, fatalisti ei usko muutokseen, humanisti ymmärtää, idealisti uskoo hyvään, realisti sopeutuu, moralisti vastaa velvollisuuksistaan, ajautuja menettää hallinnan, riittämätön ottaa syyt niskoilleen ja pärjääjä päättää selvittää. (Raittila-Sutinen, 2008, 130-153)

Uutta perhettä perustavan elämässä on asioita, joihin hän voi vaikuttaa ja asioita, jotka hänen on hyväksyttävä sellaisinaan. Vähemmällä hän pääsee yrittäessään erottaa nämä kaksi heti alkajaisiksi toisistaan. Ensimmäinen tosiasia on, ettei uusperheellä ole ydinperheen yksityisyyttä. Entiset puoliset osallistuvat sen elämään uusperheessä asuvan tai siinä vierailevan alaikäisen lapsen kautta.

Uusperhe ei voi suunnitella ajankäyttöään ottamatta huomioon muualla asuvan vanhemman toiveita. Lapsen asioissa puolet päätösvallasta on aina uusperheen ulkopuolella. Hallitsemattomasti muuttuvat asiat eivät johdu uusperheen uuden aikuisen kyvyttömyydestä, vaikka isä- tai äitipuoli moittisi itseään lapsellisuudesta, itsekkyydestä tai avuttomuudesta. Ennalta arvaamattomassa uusperheen arjessa on suostuttava luovimaan, alistumaan ja sopeutumaan tilanteeseen. (Raittila-Sutinen, 2008, 157-158)

Toiseksi uusperhettä koettelee se, että osa sen ihmissuhteista on hyvin kiinteitä, osa ei. Lapsipuolesta ei saa läheistä yksipuolisella päätöksellä, ei edes uhrautuvalla rakkaudella. Torjutuksi tulleella uusperheen aikuisella ei ole muuta vaihtoehtoa kuin jäädä odottamaan tilanteen mahdollista muuttumista. Toisaalta hän ei voi vaatia rakkautta itseltäänkään. Oletus kyvystä ilman muuta rakastaa puolisonsa lapsia osoittautuu tosiaelämässä pelkäksi myytiksi. Uusperheen ohittamatonta todellisuutta ovat myös perhehistorian lapsiin ja aikuisiin jättämät jäljet. Huoli avioeron vaikutuksesta hälvenee kuitenkin muutamassa vuodessa, kun lapset näyttävät toipuvan ja elämä näyttää asettuvan uuteen uomaansa. (Raittila-Sutinen, 2008, 158)

Uusperheen raja on hauras. Uusperheen toive läheisestä perhetunteesta ja sitä jatkuvasti koetteleva biologisten suhteiden ylivalta voivat aiheuttaa uusperheessä umpikujan. Kun entiset puoliset jäävät osaksi uusperheen elämää, koti menettää merkityksensä suojapaikkana ja yksityisalueena. Uusperheessä eletään akvaarioelämää, jossa kaikki tekemiset ja tekemättä jättämiset ovat entisen puolison suurennuslasin alla. On siksi kysyttävä, miksei suosiolla laajenneta perheen rajoja? Jos uusperheessä luovuttaisiin ydinperheihanteen tavoittelemisesta ja ajateltaisiin entiset puoliset uusine perheineen osaksi sen kokonaisuutta, vällyttäisiin perheen yksityisyyden jatkuvalta uhanalaisuudelta. Uusperhe on joka tapauksessa kahden eri vuorovaikutuskehysten, biologisen perheen ja uuden perheen aluetta. Uusperhe on sidoksissa myös yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin tekijöihin. Se miten uusperheen aikuiset ja siinä elävät lapset voivat, ei ole vain uusperheen aikuisten vallassa, vaan usein perheen sisäisten ja ulkoisten kontrollitekijöiden yhteisvaikutusta. (Raittila-Sutinen, 2008, 160-161)

Myös kotien sidosryhmissä uusperheellisyys on jokapäiväinen, mutta usein ohitettu asia. Äiti- ja isäpuoli jätetään vaille hänelle perheen toisena aikuisena luontevasti kuuluvaa asemaa. Vaikka juridinen päätösvalta on lapsen biologisilla vanhemmilla, arkista elämää ohjataan uusperheestä käsin. Naisvaltaisilla aloilla näyttää toteutuvan naisten valta: äiti nähdään kasvattajana isää tärkeämmäksi. Sen varjolla voidaan lapsen päivittäiseen hoitoon ja kasvatukseen osallistuva äitipuoli jättää mahdollisesti kokonaan huomiotta. (Raittila-Sutinen, 2008, 161-162)

Uusperheiden tavoitteiden on hyvä olla kohtuullisia. Uusperheeksi kasvaminen vaatii aikaa ja sisua, voidaan myös kysyä, kuinka kauan uusperhe on uusi? Uusperheen aikuisten yksimielisyys vahvistaa lasten luottamusta yhdessä selviytymiseen. Perheessä voidaan myös sopia, että olipa kotona aikuisista kumpi tahansa, päätettäviä asioita ei kierrätetä biologisen vanhemman kautta, vaan noudatetaan paikalla olevan vanhemman ohjeita ja määräyksiä. Uudessa perheessä on arvioitava uudelleen roolit ja toimintatavat. Myös entinen puoliso joutuu pohtimaan omaa paikkaansa. Mihin asioihin perheessä voi puuttua lapsen edun nimissä? Kuinka kehittää yhteistyötä huoltajina niin, ettei sitä koeta haluna hallita ja valvoa? (Raittila-Sutinen, 2008, 162-163)

Uusperheen kysymyksiä lähestytään useimmiten lasten näkökulmasta. Kasvatuksen ammattilaiset lukevat usein lasten käytöksestä uusperhe-elämän jättämiä huolestuttavia merkkejä. Viisaat kertovat mielellään, onko lapsen parempi asua äidin vai isän luona, viikko kerrallakin kummallakin vai pääsääntöisesti vain toisen kodissa. He pohtivat isä- tai äitipuolen vahingollisuutta, mutta saattavat unohtaa, millaisissa oloissa lapsi on kasvanut ennen vanhempiensa eroa. Julkinen keskustelu on usein jättänyt uusperheen aikuiset oman onnensa nojaan ja unohtanut, että lapsen hyvä rakentuu myös uusperheessä aikuisen taitoja ja tarpeita tukien. (Raittila-Sutinen, 2008, 163-164)

Tutkimusten mukaan on tärkeää, että molemmilla vanhemmilla on parisuhteeseen liittyvä sukupuoli- ja tunne-elämä tahollaan. Usein kuitenkin käy niin, että lapsi jää toisen vanhempansa kannattelijaksi eron ja uusperheen muodostamisen jälkeen. Siksi Dolto ja Angelino suosittelivat, että lapsi vapautetaan paikastaan toisen huoltajan tehtävästä. Tämä tapahtuu uuden aikuisen paikan löytämisen kautta. Lapsen mielen rakentumisen dynamiikan kannalta on haitallista, jos todellisuus vahvistaa lapsen fantasiaa vanhemman ”puolisona” olemisesta. Yli viisivuotiaan lapsen vanhemmalle on suositeltavaa, että kummallakin vanhemmalla olisi uusi puoliso ja parisuhteeseen liittyvä elämä tahollaan. Tärkeää lapsen tiedostamattomalle maailmalle on, että on olemassa aikuinen, joka estää häneltä täyden intimitetin vanhempansa kanssa. Se antaa hänelle mm. mahdollisuuden käydä läpi oman oidipaalivaiheensa. (Malinen, 2013, 175-176)

Avoin tunteista keskusteleminen vahvistaa uusperhettä, jossa yritetään sovittaa kahden perheen erilaista kulttuuria mahdollisimman jykeväksi yhteiselämäksi, ikävöidään lapsia, jotka eivät ole paikalla, ja tutustutaan pikkuhiljaa niihin, jotka ovat. Irrallisuuden ja ulkopuolisuuden tunteiden keskellä uusperheen aikuiset yrittävät iloita siitä, mitä on, ja varjella keskinäistä rakkauttaan. Sen varassa koko uusi perhe seisoo tai kaatuu. (Raittila-Sutinen, 2008, 164)

Usein perheitä autetaan parhaiten antamalla tietoa odotettavissa olevista vaiheista sekä normalisoimalla vaikeita kokemuksia. Pitäisi myös päästä käsiksi asian ytimeen, vanhempien tuskaan ja suruun siitä, etteivät pystyneet antamaan lapselle ehjää kotia. Usein tämän kivun äärelle pääseminen ja sen kohtaaminen on erossa vaikeinta, jolloin sen hoitaminenkaan ei tule mahdolliseksi. Tärkeää on sen varmistaminen, että lapsen on hyvä olla molemmissa perheissään, että hän kykenee rentoutumaan, tuntee olevansa kotonaan arvostettu omana itsenään sekä isän että äidin luona ja heidän uusissa perheissään. (Malinen, 2013, 181)

Tutkimusten mukaan uusperheissä yhteenkuuluvaisuuden tunteen kehittyminen kestää useimmilla perheenjäsenillä kolmesta viiteen vuotta ja aika on vielä pidempi, jos perheessä on nuoruusiässä olevia jäseniä. Perheet muuttivat tai tekivät huomattavia muutoksia sisustukseen ensimmäisen vuoden aikana välttääkseen tuntevansa, että asuvat jonkun toisen kotona. Molemmat puoliset arvostivat etäistä, mutta lämmintä tai kohteliasta suhdetta entiseen puolisoon ja tämän uuteen kumppaniin. Biologiset vanhemmat hoitivat lasten vaikeat kurinpitoasiat sekä vierailujärjestelyt. Miehet olivat aktiivisia sitoutumaan vanhemmuuteen ja isäpuoliasemaan. Lapsuusajan kokemukset suuressa perheessä saattavat auttaa selviytymään uusperheen kompleksisuudessa. Tyytyväisyys parisuhteessa on suoraan verrannollinen siihen, millainen yhteys isä- tai äitipuolella on uuteen lapseensa. (Malinen-Larkela, 2011, 70)

3. VANHEMMUUS UUSPERHEESSÄ

– SOSIAALINEN VANHEMMUUS: UUSPERHEEN ÄITINÄ JA ISÄNÄ

Roolien selkiyttäminen vaatii keskustelua siitä, mitä rooleja minä haluan antaa tai ottaa vastaan ja mitä sinä. Vanhemmuuden roolikartta toimii tässä hyvänä apuna, kun keskiöön laitetaan yksi lapsi kerrallaan. (Malinen, 2013, 176)

Perheen aikuiset rakentavat me-hengen. Biologinen vanhempi vetää ei-biologisen vanhemman rinnalleen ja valtuuttaa tämän toimimaan uudessa perheessä toisena aikuisena. Tämän hän tekee myös lapsille selväksi ja näkyväksi ja korostaa uuden kumppanin roolia kertomalla ja osoittamalla esimerkillään ja käyttäytymisellään, että kumppani on tasaveroinen aikuinen, jolla on myös määräysvalta, ei vain hoitovastuuta. Jos lapsi kieltäytyy tottelemasta vedoten siihen, ettei aikuinen ole hänen vanhempansa, hänelle on hyvä ystävällisesti, mutta vakuuttavasti todeta, että ”olet oikeassa, en ole biologinen isä/äitisi, mutta olen tämän perheen isä/äiti”. Usein äiti- ja isäpuoli on joko liian aktiivinen tai liian vetäytyvä, jolloin ex-puoliso helposti ottaa ohjat käsiinsä ja sekoittaa

pakkaa. Lasten mukana kulkevat jatkuvasti ex-perheen ja ex-puolison tavat toimia. Uuden, hyvinvoivan parisuhteen ulkopuolelle jääminen saattaa herättää vahvoja tunteita, jotka saattavat ex-puolison vaikeuksiin. Heiltä vaaditaan hyvää ulkopuolelle jäämisen kykyä. (Malinen, 2013, 177)

Kun vanhemmat ovat keskellä omaa muutosprosessiaan ja yrittävät selviytyä omista elämänhaasteistaan, heidän voi olla vaikea kuulla, saati keskittyä lasten tarpeisiin ja heidän tukemiseensa. Silloin on hyvä, että lähellä on muita lapselle turvallisia ja läheisiä aikuisia, jotka ottavat vastuun ja huolehtivat heistä. Lapset ja nuoret eivät aina tiedä omaa ja toisten paikkaa. Onko isä- tai äitipuolella oikeus puuttua minun asioihini, saanko antaa äitipuolelle kutsun vanhempainiltaan, mihin kotiin minä oikein kuulun ja kuulunko enää minnekään? Kahdessa kodissa kulkiessa voi huomaamatta käydä niin, ettei heillä ole enää päätäntävaltaa kummassakaan kodissa. Päätöksiä tehdään aina silloin, kun he ovat toisessa kodissa. Uusperheiden toimivuuden kannalta on siksi ensiarvoisen tärkeää ottaa jokainen uusperheen jäsen mukaan yhteisistä asioista sopimiseen ja päättämiseen. Näin jokainen saa tunteen siitä, että ”tänne minä kuulun”, ”täällä minua kuunnellaan ja ymmärretään”, ”täällä minun mielipiteelläni on väliä ja merkitystä”. (Malinen-Larkela, 2011, 11)

Lapsi sisäistää mieleensä kokemuksen vanhemmistaan parina. Siitä muodostuu lapsen käsitys ihmisten välisestä yhteydestä, luovuudesta ja tuhoavuudesta. Tämä sisäistetty vanhempien keskinäinen suhde kannattelee lasta hänen suuntautuessaan kohti omaa elämää. Vanhempien keskinäinen suhde on erityisen merkittävä 4-6-vuotiaalle oidipaali-ikäiselle lapselle ja murrosikäiselle nuorelle. Kun lapsi menettää alkuperäisen parin, hän joutuu muodostamaan omaa rakentuvaa identiteettiään muuttuneessa ympäristössä. Lapsi menettää suhteessa vanhempiinsa ”oman paikan”. Jokainen tutkimukseen osallistunut eronneen parin lapsi ilmaisi ajatuksen vanhemmistaan rakastavana parina menetetyksi, riippumatta siitä kuinka usein he vanhempiaan tapasivat. Lapsen mieltä voi hämmäntää, miten hän voi tulevaisuudessa, omassa ihmissuhteissaan, luottaa yhteyden jatkuvuuteen. Erossa vanhempien menettäminen parina ja siitä johtuva lapsen epätietoisuus omasta paikasta suhteessa omiin vanhempiinsa, voi merkitä lapselle kokemusta lapsuuden loppumisesta. Lapsi voi yrittää tulla toimeen yksin tai hänestä tulee omassa mielessään toisen tai molempien vanhempien tukija. (Malinen-Larkela, 2011, 12)

Lapsi yrittääkin tehdä kaikkensa yhdistääkseen vanhempansa uudelleen. Hän jää suremaan tapahtunutta usein hyvin yksin. Se vaikeuttaa lapsen kehitykseen kuuluvien normaalien mustasukkaisuuden- ja ulkopuolisuudentunteiden käsittelyä, löytääkseen oman identiteetin sekä kyetäkseen monenkeskisiin suhteisiin. Menetyksen käsittely edellyttää siihen tarvittavien tunteiden työstämistä. Lapsi tarvitsee vanhempien tuen ja rakkauden kokemastaan muutoksesta selviytymiseen. Parhaimmillaan uuspari voi mahdollistaa uudenlaisen aikuisen parisuhteen tavalla, lapselle menetyksen rinnalla korjaava kokemus. (Malinen-Larkela, 2011, 12)

Isä- tai äitipuolen ei heti tarvitse ryhtyä tunnetasolla toisen lapsen vanhemmaksi, jos ei siihen pysty. Vanhemmuus syntyy luonnostaan ajan kuluessa. Uusperheen perhesuhteiden muodostumisen vaatii ennen kaikkea aikaa. Puolisolla on lupa olla toisen lapselle sellainen aikuinen kuin on. Keskinäistä, riittävän hyvää toimeen tulemistä on monenlaista. Sen ei tarvitse olla täydellistä. (Malinen-Larkela, 2011, 16)

Isyystutkija Jouko Huttunen katselee isyyttä viidestä eri näkökulmasta. Ensimmäinen on hoivaava isä, jolloin isä hoitaa lasta vähintään yhtä paljon kuin äiti, tekee kotitöitä. Hänelle lapsi ja perhe ovat etusijalla ja hän pyrkii järjestämään työaikansa mahdollisimman sopivaksi perheelle. Korjaavalla isyydellä hän tarkoittaa, että hoivaava isä voi esimerkiksi uusperheessä myös korjata lapsen aikaisempia kokemuksia. Tällöin kyseessä on ns. laajentunut isyys. Suurin osa isistä on osallistuvia isiä, jolloin lapsi on isälle tärkeä ja hän on perheessä mukana työn antamien mahdollisuuksien mukaan. Etäännyvä isyys on kyseessä, kun isä tapaa lapsia harvoin tai ei lainkaan. Lapsi voi olla isän mielessä emotionaalisesti, vaikka tapaamiset eivät toimi. Etäännyvä

isyys jää ohueksi isyydeksi. Pelottava isyys on etääntyvän isyyden ääri-laidalla ja isän käytös pelottaa äitiä ja lapsia. Tapaamiset ovat turvattomia ja niistä aiheutuu huolta. Tällöin tulevat kyseeseen tuetut tai valvotut tapaamiset. (Malinen-Larkela, 2011, 18)

Äiti- tai isäpuolena menneisyys on aina läsnä lasten kautta. Puoliso joutuu astumaan vanhemmuuteen eri-ikäisille lapsille ilman normaalia yhteistä kasvuhistoriaa. Vaikeudeksi voi tulla, miten sovittaa yhteen romanttinen rakkaus ja vanhemmuus, miten uusi puoliso reagoi toisen aikuisen hyvin kiinteään suhteeseen lapsiinsa, kuinka luoda toimiva suhde toisen lapsiin ja miten ottaa vastaan toisen lapset, kun he tulevat viikonlopputapaamisiin tai liittyvät lomaporukkaan. Sekä isä- että äitipuolten omat tarpeet ja taidot jäävät liian usein taka-alalle ja heidän on vaikea löytää vertaistukea. (Malinen-Larkela, 2011, 18)

Uusperhettä perustettaessa voi tiivis biologisten vanhempien ja lasten muodostama kolmioasetelma jatkua ja olemassaolollaan syrjäyttää uusperheen toisen aikuisen systeemin ulkopuolelle. Äiti- tai isäpuoli kokee usein asemansa olevan uhattuna, kun uusi puoliso antaa enemmän huomiota lapsilleen kuin hänelle. Lapset voivat paheksua uuden aikuisen yrityksiä korvata muualla asuva vanhempi. Perheen uusi aikuinen kokee olevansa uhattuna omassa kodissaan ja lasten muualla asuva biologinen vanhempi voi kokea oman asemansa olevan uhattuna. Ei ole tavatonta, että tässä kolmioasetelmassa syntyy ristiriitoja esimerkiksi äidin ja äitipuolen välille. Jännitteet voivat luoda uusia kolmioita. Uusi pariskunta voi liittoutua ex-puolisoa vastaan ja nähdä hänet kaikkien ongelmien syynä. Näin välttytään myös tarkastelemasta omaa parisuhdetta. (Malinen-Larkela, 2011, 44-45)

Lähivanhempi huomaa usein joutuvansa kohtaamaan lojaalisuusristiriitaan suhteessa uuteen puolisoon ja omiin lapsiinsa. Uusperheen tehtävänä on ratkaista nämä vanhat tutut toimintatavat ja rakentaa kolmio uusparin yhteisen elämän perustaksi. Pohdittavaksi jää mikä yhteinen juttu on, lapsi, talonrakennus, kissa, koira tai kenties yhteinen harrastus. (Malinen-Larkela, 2011, 45)

Vanhemmuuden hoitaminen uusperheessä on haasteellista. Uusparin ja puolison lasten suhteet eivät ole koskaan yksiselitteisiä. Uusperhe on mahdollisuuksien ja haasteiden perhe. Työpaikoilla tiimi kasataan aina uudelleen, kun kokoonpano muuttuu. Uusperheeseen sovellettuna tämä tarkoittaa, että aina kun perheen kokoonpano muuttuu, on kutsuttava kokoon perhepalaveri. Uusperheelle sovitaan säännöt, joiden avulla vahvistetaan perhettä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ne ovat tämän perheen säännöt. Rooliepäselvyyksien ja rakenteiden selvittämisen merkitys uusperheessä korostuvat ja lisäävät lapsen turvallisuuden tunnetta. Lapsen turvallisuus muodostuu perheessä etupäässä siitä, että aikuiset kantavat vastuun. Lapsi on voinut eron jälkeen nousta puolison paikalle, mutta uusperheessä uusi puoliso tulee tälle paikalle ja lapsen tulee palata takaisin lapsen paikalle. Lapsi voi vastustaa tätä voimakkaastikin, mutta vanhemmat voivat vähitellen huomata lapsessa sisäistä tyytyväisyyttä ja helpottuneisuutta. (Malinen-Larkela, 2011, 50-51)

Vanhemmuuden voi määritellä monella tavalla. Biologinen vanhempi on luonnollisesti lapsen siittäjä tai synnyttäjä. Biologinen vanhempi on useimmiten myös lapsen juridinen vanhempi, jolloin hän on lain edessä lapsen huoltaja. Uusperheessä myös isä- tai äitipuoli voi olla puolisonsa lapsen juridinen vanhempi, jos hänelle on myönnetty oheishuoltajuus. Puhuttaessa sosiaalisesta tai psykologisesta vanhemmuudesta, mennään lähemmäksi lapsen arkea ja tunnemaailmaa. Sosiaalisena vanhempana uusperheessä on esimerkiksi isä- tai äitipuoli, joka hoitaa lapsen arkeen liittyviä asioita. Psykologisella vanhemmuudella tarkoitetaan sitä, että lapsi itse kokee äiti- tai isäpuolen vanhemmakseen. Tunneside on vahvasti psykologinen ja usein lapsi kutsuukin aikuista tuolloin äidiksi tai isäksi. Jokainen lapsi voi määritellä perheen omalla tavallaan. Eräässä tutkimuksessa todettiin, että aika, jonka lapsi tarvitsee perheytymiseen uusperheeseen, eli oman paikan löytämiseen uusperheessä, on lapsen ikä kerrottuna kahdella. (Malinen-Larkela, 2011, 55)

Sosiaaliseen vanhemmuuteen liittyvät riidat poikivat mustasukkaisuudesta, omista lapsuuden kokemuksista, syyllisyydestä omien lasten ”jättämisestä” ja hylätyksi tulemisesta. Jos ei ole biologinen vanhempi, pitääkö ryhtyä vanhemmaksi, voiko vain toinen olla vanhempi, riittääkö aikuisuus? Jos lapsi ei näe etävanhempaansa, hän voi silti olla läsnä lapsen mielen tasolla. Leskeyden kautta syntyneessä uusperheessä ex-puolisosta voi tulla kiiltokuva. Isyyden voidaan ajatella usein syntyvän toiminnan kautta ja äitiyden suhteessa olemisen kautta. Äitipuoli ja isäpuoli syntyvät toiminnan kautta. Äitipuolen ja äitiyden syntyminen on erilainen prosessi. Lapsesta voi tuntua, että äitipuoli välittää ja tämä tuntuu tärkeältä, vaikka hän ei olisi itse valmis luomaankaan suhdetta. (Malinen-Larkela, 2011, 56)

Mitkä ovat kenenkin vastuut perheessä? Kenen rooliodotuksiin vastataan? Miten oma toiminta siihen vaikuttaa? Murrosikäisen kanssa sosiaalisen vanhemmuuden syntyminen on usein vaikeaa, koska nuoret ovat irtautumassa ja itsenäistymässä ja tämän vuoksi heidän on vaikeampi liittyä uuteen perheeseen. Myös murrosikäinen nuori tarvitsee rajat ja selkeät säännöt, koska yhteiset säännöt luovat hänelle turvaa. Kasvatus ja rajojen asettaminen on biologisen vanhemman tehtävä ja hänen vastuullaan. (Malinen-Larkela, 2011, 57)

Jouko Huttunen erottaa sosiaalisen vanhemmuuden taustalta viisi vaihtoehtoista ja myös toisiaan täydentävää ihmiskäsitystä.

- biologinen ihmiskäsitys, jossa vanhemmuus suhteutetaan biologiseen vanhemmuuteen
- normatiivinen, jossa se suhteutuu normivanhemmuuteen
- identifikatiivinen eli sosiaalinen vanhemmuus suhteutuu omimpaan minään
- strukturalistinen eli rakenneteoreettinen, jossa se suhteutuu ympäristön luomaan potentiaaliin
- performatiivinen sosiaalinen vanhemmuus, jossa vanhemmuus suhteutuu vanhemmuuden esitykseen (Malinen- Larkela, 2011, 64-66)

Lapsen sisäiselle, tiedostamattomalle maailmalle on tärkeää, että hän voi muodostaa käsityksen itsestään kolmiossa. Suhteessa vanhempien suhteeseen, se tarkoittaa suhdetta äitiin ja isään sekä heidän väliseen suhteeseensa. Isän tehtävänä on auttaa lasta etenemään kahdenkeskisyydestä äidin kanssa. Vastaavasti äidin tehtävänä on mahdollistaa isän ja lapsen välisen suhteen toteutuminen. Lapselle mahdollisuus tulla nähdyksi ja nähdä mitä vanhemman ja hänen uuden puolisonsa välisessä suhteessa tapahtuu luo tilaisuuden oman paikan löytämiseen ja mahdollisuuden suuntautua kohti oman elämän kuvioita. (Malinen-Larkela, 2011, 67)

Lapsi ei ole voinut tulla omaksi itsekseen vanhempiensa parisuhteen muodostamassa kolmiossa, jos hänelle on siinä annettu ratkaisijan rooli. Jos lapsi ei ole voinut pettyä tai vihata, hän on joutunut joko pettymään tai vihaamaan itseään tai jäänyt liiaksi kokemaan puutetta, kun aikuiset etsivät omaa identiteettiään. Jotta korjaavat kokemukset mahdollistuvat, tarvitsee ihminen lukuisia kokemuksia ymmärretyksi ja hyväksytyksi tulemisesta. Uusperhe tarjoaa tämän mahdollisuuden. (Malinen-Larkela, 2011, 69)

Isä- ja äitipuolten tulisi pyrkiä molemminpuoliseen hyväksyntään suhteessa lapsipuoleensa sen sijaan, että odotettaisiin rakkauden tunteita. Samoin olisi kunnioitettava sitä erityistä sidosta, joka on olemassa biologisen vanhemman ja lapsipuolen välillä. Tarvitaan keskustelua, väittelyä, kompromissien tekemistä, ja niiden tosiasioiden hyväksymistä, jotka eivät ole muutettavissa. (Malinen-Larkela, 2011, 70)

Uusperheiden yleistymisen on muokannut myös isyyden käsitystä uudelleen. Suuri osa miehistä joutuu sopeutumaan siihen, että kaikki perheen lapset eivät ole biologisesti omia tai oman lapsen ”isänä” on toisessa perheessä toinen mies. Jouko Huttusen mukaan uudet isyyden muodot, kuten etäisyys ja uusperheen isyys, voivat ulkoisista rajoitteistaan huolimatta johtaa elinvoimaiseen

ja antoisaan isä-lapsi-suhteeseen. Lapsistaan erillään asuva, lapsiaan säännöllisesti tapaava isä saattaa sitoutua isyyteensä vakavammin kuin työkiireinen ydinperheen isä. Uusperheen isä voi puolestaan tarjota lapsille kauan kaivatun uudenlaisen miesmallin. (Malinen-Larkela, 2011, 73)

Lapsen ja isä- tai äitipuolen välistä suhdetta on pidetty uusperheen hyvinvoinnin kulmakivenä. Tämä suhde tulee nähdä hyvin laajasti lapsen ja aikuisen välisenä suhteena. Ritala-Koskisen väitöskirjassa lapsen näkökulmasta uudet aikuissuhteet vaihtelivat täydestä vanhemmuudesta kaverillisiin suhteisiin. Mitä pienempiä lapset olivat uusperheen muodostuessa, sitä enemmän vanhemmuus painottui. (Malinen-Larkela, 2011, 73)

Sosiaalisen vanhemmuuden syventyminen psykologiseksi vanhemmuudeksi uusperheessä tapahtuu usein pikkuhiljaa ja siinä voidaan isyystutkija Huttusen mukaan erottaa seuraavia vaiheita:

- vuorovaikutus lapsen kanssa monipuolistuu ja paranee: mitä enemmän ja mitä pidempään jaetaan yhteistä arkea, sitä monimuotoisemmaksi ja dialogisemmaksi vuorovaikutus muuttuu
- luottamuksen syntyminen: suhteen pysyvyys ja jatkuvuus on tärkeää erityisesti lapsen kannalta, vaikka hän saattaa koetella suhdetta monin eri tavoin
- tahto-tila-tunne: kiintymyssuhteen vähittäinen muodostuminen: sosiaalisen vanhemman sitoutuminen (tahto), jaetun vanhemmuuden periaatteiden toteutuminen perheessä (biologisen vanhemman antama tila) sekä hoivan ja huolenpidon antamisen ilon löytäminen (tunne) ovat tässä tärkeitä edellytyksiä

(Malinen-Larkela, 2011, 73)

Perheen naisina monet äitipuolet kokevat, että he ovat vastuussa siitä, että perheessä arki rullaa. He huolehtivat siitä, että kaapissa on ruokaa, että pullollaan oleva roskis viedään ulos ja asianpesukone tyhjennetään ajallaan. He huomauttavat, jos lapset tulevat olohuoneeseen rapaisissa kengissä tai olohuoneessa lojuu vaatteita tai mandariinin kuoria. He patistavat lapsia imuroimaan huoneensa. Lapsipuolet voivat kokea, että äitipuoli on paha, jos hän komentaa heitä tai jos hän perheeseen tullessaan muuttaa perheen toimintatapoja. He voivat reagoida voimakkaastikin, jos he ovat eläneet isänsä kanssa pitkään tai isovanhemmat ovat huolehtineet heistä ja kuri on päässyt höltymään. (Murorinne-Lahtinen, 2013, 19)

Äitipuoli on helppo kuvitella pahaksi, jos lapset kokevat, että hän vie heiltä heidän isänsä. Lapset voivat pelätä menettävänsä jäljellä olevan vanhemman silloin, kun he tuntevat itsensä turvattomiksi äidin kuoleman jälkeen. Erityisesti teini-ikässä olevat tyttäret kokevat herkästi äitipuolen kilpailijakseen, joka vie isän huomion. Eron jälkeen lapset usein toivovat, että heidän vanhempansa palaavat yhteen. Äitipuoli on tämän tunteen tiellä ja siksi häneen kohdistuu negatiivisia tunteita. Äitipuoli, joka hoitaa puolisonsa lapsia, ei tunne itseään satujen julmaksi äitipuoleksi, ja jos hän tunteeikin, se vahingoittaa häntä. Äitipuolet yrittävät usein venyä yli omien rajojensa todistaakseen, että he eivät ole pahantahtoisia. Samasta syystä he eivät uskalla kertoa ulkopuolisille olevansa äitipuolia. (Murorinne-Lahtinen, 2013, 19)

Miksi äitipuolena on niin vaikeaa? Myytin mukaan äitejä on vain yksi, biologinen äiti. Oman äidin antama hoiva on parasta lapselle ja hänen rakkautensa lasta kohtaan vailla vertaa. Näin ajattelevat myös monet äitipuolet. Siksi he eivät halua ottaa lapsen oman äidin paikkaa eivätkä tunkeutua biologisen äidin reviiirille. Koska äitipuolet eivät voi ottaa äidin paikkaa, he kehittävät muita rooleja. He ovat monessa tapaa äidinkaltaisia, mutta eivät kuitenkaan äitejä. He ovat ystäviä, huolehtivia aikuisia, emotionaalisen tuen antajia ja mentoreita lapsipuolilleen. Usein äitipuolet hylkäävät omat toiveensa ja toteuttavat muiden, kuten puolisonsa, lasten biologisen äidin, lapsipuolen ja sukulaisten, odotuksia. (Murorinne-Lahtinen, 2013, 25)

Perhekäsitys vaikuttaa siihen, millaisena äitipuoli näkee itsensä. Tutkimuksessa erottui viisi mallia:

- ydinperhemallissa äitipuolet ovat lapsipuolilleen äidin roolissa. Heidän perheeseensä kuuluvat puoliso, biologiset lapset ja lapsipuolet. Nämä äitipuolet ovat lapsipuolensa kanssa asuvia.
- laajentumaperhemallissa tai suurperhemallissa äitipuolet haluavat olla lapsipuolilleen lisävanhempia, joilla on merkittävä suhde lapsipuoliinsa. Kuitenkaan he eivät pyri korvaamaan biolotisa äitiä. Parisuhde on perheen perusta. Perheeseen kuuluu myös kotitalouden ulkopuolelle asuvia ei-biologisia, entisen ja nykyisen puolison sukulaisia. Perheen monet suhteet koetaan rikkautena.
- parisuhdemallissa äitipuolet korostavat ystävyyttä lapsipuolen kanssa. Parisuhde on heille ensisijainen.
- biologisessa mallissa biologiset siteet ovat äitipuolille ensisijaisia. Äitipuolet haluavat luoda perheen puolisoilleen ja biologisille lapsilleen.
- vetäytymis- tai ei-perhemallissa äitipuolet kokevat itsensä perheessään ulkopuolisiksi. Suhteet lapsipuoliin ovat ongelmallisia eivätkä äitipuolet koe saavansa tukea puolisoiltaan.

(Murtorinne-Lahtinen, 2013, 26)

Eron yhteydessä puhutaan usein ”jättäjistä” ja ”jätetyistä”. Fischerin mukaan jättäjän käyttäytymistä ohjaa syyllisyys ja jätetyn hylätyksi tuleminen tunteet. Syyllisyys voi näkyä lasten kasvatuksessa siten, että vanhempi on lepsu asettamaan rajoja lapsilleen ja hemmottelee heitä. Vanhempien pitäisi muistaa, että lapsi tarvitsee kaikissa perheissä ja perhe-elämän vaiheissa lämpöä, tukea ja rajoja. Lisäksi on tärkeää, että lapsen tarpeisiin vastataan ja hänen kanssaan keskustellaan. Eroa sinänsä ei pidetä vahingollisena. Merkityksellistä on se, miten eroprosessi sujuu. Vanhempien välinen konflikti vahingoittaa lasta. Lapsipsykologi Bettelheim selittää, etteivät lapset pysty yhdistämään rakkauden ja vihan tunteita samaan kohteeseen. Siksi lapsi käsittelee äitipuoli-hahmojen kautta hyvän ja hellän äitinsä paha puolta. Kun lapset kohdistavat vihan tunteensa äitipuoleen, he eivät vaaranna suhdetaan äitiin. Lapsen elämänmittainen kehitystehtävä on kuitenkin hyvän ja pahan yhdistäminen toisiinsa. On hyvä jossain vaiheessa muistella esimerkiksi kuollutta äitiäkin sellaisena kuin hän oikeasti oli. (Murtorinne-Lahtinen, 2013, 36)

Äitipuolten käsitykset itsestään voidaan jakaa kolmeen eri tyyppiin:

- kaikkein haastavinta on, kun biologinen äiti toimii lastensa ensisijaisena vanhempana ja rajoittaa äitipuolen toimintaa eikä uusi puoliso tue vaimonsa asemaa perheessä. Tällöin satelliittiäidin rajoittama äitipuoli voi jäädä perheen toiminnasta osattomaksi tai hän toimii arjen huoltajana ilman selkeitä kasvattajan valtuuksia. Lasten torjuva käyttäytyminen äitipuolta kohtaan selitetään usein biologisen äidin toiminnalla lastensa taustalla. Tämä on tavallista perheissä, joissa on murrosikäisiä tai vanhempia lapsia
- äitipuolikeskeisessä perheessä äitipuolista tulee joko äitihahmoja lapsipuolilleen tai perheen toiminnanjohtajia. Äitipuolet näkevät itsensä vastuullisina ja kunnollisina kasvattajina. Usein biologinen äiti ei ole kovin aktiivisesti mukana lasten elämässä tai hän on kuollut. Osa näistä kertomuksista on sankaritarinoita, muutoksettomuksia, joissa naiset saavuttavat haluamansa aseman. Jotkut äitipuolet joutuvat sankareiksi vastoin tahtoaan. Näissä perheissä on paljon pieniä lapsia.
- tiimivanhempana toimivat äitipuolet ovat puolisonsa kanssa tasa-arvoisia vanhempia tai aikuisia uusperheen lapsille. Tiimivanhemmuuden tarinoissa syntyy positiivinen noidankehä. Kun puoliset jakavat vanhemmuutta keskenään, yhteiset tavoitteet vahvistavat heidän parisuhdettaan. Hyvä parisuhde taas tukee jaettua vanhemmuutta. Vaikka nämäkin äitipuolet voivat kokea biologiset äidit uhkana, puoliset tuntevat yhdessä itsensä vahvemmiksi. Isän mukanaolo perheen arjessa antaa äitipuolelle mahdollisuuden toimia muutenkin kuin perinteisen äidin tavoin, esimerkiksi lapsen ystävänä tai huolehtivana aikuisena. Tämän tyyppin perheissä on usein ala-asteikäisiä lapsia.

(Murtorinne-Lahtinen, 2013, 46-47)

Mustasukkaisuuden ja kateuden tunteet ovat uusperheessä luonnollisia. Äitipuolen käsikirjan kirjoittajan Maija Rauhan ohje isille on, että isän tulee selittää mustasukkaiselle lapselleen, että hän tarvitsee rinnalleen aikuisen kumppanin. Hän rakastaa sekä lasta että puolisoaan, mutta eri tavalla. He kilpailevat eri sarjoissa. Lapsi ei voi koskaan saada vaimon paikkaa eikä vaimo voi viedä lapsen paikkaa. Myös äitipuolet usein häpeävät ristiriitaisia tunteitaan lapsipuoliaan kohtaan. Lapset eivät haluaisi palata takaisin lapsen asemaan eivätkä luopua erikoisasemastaan tai etuoikeuksistaan taistelutta. Veljeily lasten kanssa voi palvella isänkin etua, jos isä on jäänyt aiemmassa liitossaan vaimonsa rinnalla kakkoseksi. Isä voi pyrkiä hyvittämään sen, mitä lapset ovat joutuneet kokemaan ja lapsi voi kietoa syyllisyydentuntoisen vanhempansa sormensa ympärille. Asiantuntijoiden mielestä aikuisten ja lasten liittoutumat ovat epäterveitä. Uusperheessä lapset voivat parhaimmassa tapauksessa vapautua takaisin lapsen paikalle elämään omaa lapsen elämäänsä. (Murtorinne-Lahtinen, 2013, 59-61)

Vanhakantaisen ajattelun mukaan äiti on voimakas, täydellinen ja pystyvä. Hän on lempeä, mutta luja. Hän hallitsee, johtaa ja pitää kodin koossa. Hän on kodin sielu ja sydän. Hänen vastuullaan on lähettää kodista kunnan kansalaisia. Äitipuolen keskeinen paikka perheessä voi kertoa syvään juurtuneesta uskomuksesta, jonka mukaan äidillinen huolenpito on lapselle isän läsnäoloa tärkeämpää. Usein myös asiantuntijat korostavat äidin vanhemmuuden merkitystä. Siksi myös äitipuolet kokevat olevansa vastuussa lapsipuolista ja siitä minkälaisia heistä tulee. Vaatimus olla kodin koossapitävä voima kaikissa tilanteissa on kuitenkin raskas taakka äideille ja äitipuolille. Myös äiti saa olla väsynyt, silloin lapsenkaan ei tarvitse olla täydellinen. (Murtorinne-Lahtinen, 2013, 88-89)

Uusperheessä vahingolliset myytit vainoavat enemmän naista kuin miestä. Ensimmäinen myytti on myytti uudesta parisuhteesta, jossa kaikki on parempaa kuin aiemmassa. Uutta yritystä kuitenkin uhkaavat onnistumisen pakko ja tunteiden ristiriita. Toinen myytti on se, että äidit eivät koskaan jätä lapsiaan. Lastensa luota muuttaneet äidit saavat yleensä ymmärrystä vain toisiltaan. Kolmanneksi satujen pahan äitipuolen myytti elää vahvana. Äitipuolet ovat tunkeutujia, osaamattomia ja ulkopuolisia. Neljänneksi äitipuolta riivaa myös sama myytti kuin äitiäkin. Sen mukaan naisen kuuluu rakastaa kaikkia lapsia. Äitipuoli usein vaikenee, koska suuttumuksen näyttäminen lapsipuolta kohtaan näyttäisi sopeutumattomuudelta. Viides uusperhettä koetteleva myytti on se, että äidit ovat aina parasta lapsilleen. Kukaan ei välillä tätä kyseenalaista, eivät edes ammattiauttajat, vaikka äidin toiminta viittäisi ihan muuhun. Kuudes myytti on kysymys siitä, mikä on lapsen etu. Tässä yhteydessä valtaa käytetään kyselemättä. Seitsemäs myytti on se, että uusperheessä lapset aina voivat huonosti, vaikka tämä ei todellisuuden valossa pidäkään paikkaansa. (Raittila-Sutinen, 2008, 42-62)

Sutisen väitöskirjassa puhutaan roolien epäselvyydestä uusperheissä. Isä- ja äitipuolten toimintaan vaikuttavia perusolettamuksia ovat lasten biologisten vanhempien ehdoton ensisijaisuus lasten elämässä. Äitipuolten perusolettamuksena on myös etenkin uusperheen alkuvaiheissa, että puolison lapsia pitää rakastaa kuin omia lapsia. Olettamuksena lasten edun vuoksi on myös, että muualla asuvan biologisen vanhemman kontrolli tulee hyväksyä torjumatta ja rajoittamatta. Tämä siittäkin huolimatta, että kontrolli aika ajoin ylittää yksityisyyden rajat. (Malinen-Larkela, 2011, 71)

Eräässä artikkelissa on osuvasti esitetty ”ilkeän äitipuolen kierre”:

- odotuksena on rakkaus lapsipuoleen
- epäonnistuminen edellisen odotuksen täyttämisessä
- riittämättömyyden ja epäonnistumisen tunteet suhteessa lapsipuoleen
- pelko ilkeän äitipuolen leimasta, jolloin entistä enemmän yrittää olla hyvää äitipuoli
- kokee, että lapsipuoli suhtautuu kiittämättömästi ja epäkunnioittavasti
- lapsipuolen suhtautuminen johtaa epäreiluun kohteluun
- puolisoitten välille tulee erimielisyyttä lapsipuolen ongelmallisesta käytöksestä

(Malinen-Larkela, 2011, 16)

Ongelmia voidaan kuitenkin ehkäistä. Seuraavassa vinkkejä äitipuolille ja uusperheille:

- lapsi hyötyy vanhempiensa yhteistyöstä
- äitipuoli ei ole yksin vastuussa suhteestaan lapsipuoleen
- lapsipuolen luottamus ansaitaan
- äitipuolen tulisi asettaa pitkän aikavälin tavoitteita
- äitipuoli tarvitsee kykyä pohtia ja neuvotella paikastaan perheessä
- äitipuolen kannattaa toimia tiiminä puolisonsa kanssa
- työelämän ja hyvinvointivaltion tulisi tukea tiimivanhemmuutta
- isiltä kaivataan jäämäkkyyttä
- lapsen äitikin kuuluu tavallaan perheeseen
- lapsen tulee saada rakastaa äitiään ja pitää myös äitipuolestaan
- tukea antava ja keskustelulle avoin parisuhde kantaa
- ongelmia ei kannata lakaista maton alle
- äitipuolen ei tarvitse olla täydellinen
- yhteiset perinteet sitovat yhteen
- päivittäiset rutiinit tuovat jatkuvuutta
- yhteiset säännöt selkiyttävät
- ”äiditön” pieni lapsi kaipaa äidinkorviketta
- etälapsi kaipaa kaverivanhempaa
- biologinen äiti ei ole automaattisesti parempi vanhempi
- äitipuolen ei tarvitse suostua syntipukiksi
- myönteisiä äitipuolitarinoita tarvitaan
- yhteinen vanhemmuus on paras lääke mustasukkaisuuteen
- äitipuolen oma hyvinvointi tukee jaksamista perheessä
- äitipuoli tarvitsee muiden tukea (Murtorinne-Lahtinen, 2013, 145-149)

4. PARISUHDE UUSPERHEEN KESKIÖSSÄ

Ero vaikuttaa aina uuteen suhteeseen. Auttajan tehtävänä on aluksi tutkia, minkälaisia puolisoiden eroratkaisut ovat olleet, kuinka kumpikin puoliso on päätenyt eroon ja mitä kaikkea erotessa oikeastaan tapahtui. Tämä auttaa osaltaan ero- ja surutyön tekemistä. Yleisesti hyväksytyjä eron syitä ovat esimerkiksi uskottomuus, sivusuhte, väkivalta ja päihteiden väärinkäyttö. Eron syyt ovat erilaisia tilanteissa, jossa puoliso on eronneet tunnesyistä ilman ulkopuolisia vaikuttimia tai vaikuttajia, tilanteissa, jossa suhde ei ole ollut kehityksen palveluksessa, vaan on palvellut eriytymistä, tyyliin ”kasvoimme erilleen”. (Malinen, 2013, 168)

On hyvä tutkia myös sitä, kuinka puoliso alun perin kohtasivat. Se puolestaan vaikuttaa siihen, minkälainen prosessi uudelleen rakastuminen on. On olemassa hulluja rakastumisia, joissa yritetään yhä uudelleen ja uudelleen ratkaista omia haavoittuvuuksia, jotka ovat syntyneet aikaisemmissa suhteissa tai varhaisissa hoivasuhteissa. Osassa uusparien rakastumisissa toistetaan traumaa ja yritetään ratkaista yhä uudelleen omia varhaisia vaurioita jäämisiä, jotta tyydyttävä ratkaisu löytyisi. Osassa taas tapahtuu oikeita korjaavia kokemuksia. Tämä herättää vaikeita tunteita myös auttajassa. (Malinen, 2013, 168-169)

Rakastunut uuspari saattaa myös olla uhka ympäristölle ja aiheuttaa monenlaisia tunteita, muun muassa kateutta tyyliin ”mikä oikeus niillä on olla vielä onnellisia, kun ovat eronneetkin.” Mustasukkaisuuden ja ulkopuolisuuden tunteet ovat aina läsnä uusperheessä ja niiden työstämiseen on jatkuvasti kiinnitettävä huomiota. Uusparit ja uusperheet herättävät myös auttajissa voimakkaampia tunteita kuin ensisuhteet ja ydinperheet, koska auttajan omaan lapsuuden

perheeseen liittyvät ulkopuolisuuden ja mustasukkaisuuden tunteet heräävät. (Malinen, 2013, 169)

Vahva parisuhde kestää paremmin uusperheen ja lasten ongelmat. Uusperhe on mahdollisuus kasvaa puolison rinnalla. Kaksi kolmasosaa uusperheistä on sellaisia, joihin on muodostunut ydinperheen kaltainen uuden perheen rakenne ja joiden sisällä on myös uusi parisuhde.

Uusperheen parisuhdetta vahvistavat seuraavat seikat:

- laaditaan meidän perheen säännöt
- otetaan oma aika ja kahdenkeskinen aika
- luodaan oma historia, meidän perheen riitti
- otetaan omat valokuvat meidän perheestä
- kiinnitetään huomiota vuorovaikutustaitoihin
- puhutaan pienistä asioista
- pidetään säännölliset perhepalaverit
- ollaan kiinnostuneita puolison kuulumisista
- harrastetaan ja kehitetään me-ajattelua; mm. perhealbumit ja yhteiset lomamatkat

(Malinen-Larkela, 2011, 19)

Uusparisuhteen kehrän osa-alueet ovat:

- suhde ex-elämään, elämänarvot
- vanhemmuuden hoitaminen yhdessä
- uusperheen tulevaisuus
- rakastunut pari uusperheessä ja sen tila
- uusperheen ja parin kehitysvaiheet
- uusparin nuotoutuminen
- ulkopuolisuuden tunne

(Malinen-Larkela, 2011, 26)

Kehran keskiössä on harmaa kivijalka. Kivijalan ytimenä ja sydämenä sijaitsee rakkaus. Toimivaan suhteeseen tarvitaan sitoutumista, luottamusta, tahtoa, uskoa, toivoa ja turvaa. Rakkaudella on syvempi, pysyvämpi rakastamisen merkitys kuin ihastuminen tai hullaantuminen. Riittävän hyvä vuorovaikutus, ennen kaikkea tunnevuorovaikutus puolisoitten välillä on toimivan parisuhteen ytimessä. Pyörivä kehrä levittää ympäristöön ”auringon kehrää”, joka tuo hyvinvointia kaikkiin sen vaikutuspiirissä oleviin henkilöihin, etenkin perheen lapsiin ja nuoriin. (Malinen-Larkela, 2011,25)

Onnellisen parisuhteen salaisuus ei ole vaikeuksien ja ongelmien puute, vaan että pystytään jatkamaan vuorovaikutusta ongelmista ja eroavaisuuksista huolimatta. Yhteensovittamiseen kuuluu, että parilla on riittävästi sitoutumishalua ja tahtoa kuunnella ja halua ymmärtää toisen voimakkaitakin tunteenpurkauksia. Jompikumpi tai molemmat voivat kokea suurta neuvottomuutta, kun välillä tunteenpurkaukset tuntuvat omaan kokemusmaailmaan liittyen liian dramaattiselta tai ylimitoitetulta. Ärsyttävää voi myös olla, jos puoliso on tunneilmaisussaan tosi niukka ja vähäeleinen. (Malinen-Larkela, 2011, 25)

Kehramalli lähtee liikkeelle suvusta ja siitä, minkälaisia malleja ja henkilökohtaisia unelmia olemme itsekukin saaneet lähtöperheestä ja omien vanhempiemme antamasta parisuhteen mallista. Mitä niistä haluamme siirtää omaan parisuhteeseemme, mitä toivomme ja saamme matkalaukkuumme, minkälaisia unelmia ja parisuhdetarinoita rakennamme omassa päässämme, minkälaisia kumppaneita haemme jne. Se, minkälaisia odotuksia meillä on parisuhteeltamme, ohjaa valintojamme suhteessa. On mahdollista, että alamme elää elämää, jossa ei ole mahdollisuuksia toteuttaa toiveita ja unelmia, varsinkin, jos niitä ei lausuta ääneen. (Malinen-Larkela, 2011, 25)

Kursseilla on käynyt ilmi, että uusperheen parit näyttävät kamppailevan monien sellaisten ongelmien kanssa, jotka ovat ennalta ehkäistävissä, jos heillä olisi tietoa uusparin ja -perheen

kehitysvaiheista, uusperheen rakenteista, rajoista ja säännöistä. Monille uusperheiden vanhemmille, pystyäkseen elämään uusperheessä, riittäisi jopa pelkästään tietoisuus rakenteiden monimuotoisuudesta. Parisuhdetaitoja voi opiskella ja niitä voi oppia sekä ensisuhteissa että uusparisuhteissa. (Malinen-Larkela, 2011, 26)

Rakkaus on voimakas energia, joka toteutuu kahden ihmisen välillä ja luo suhteeseen dynamiikan. Rakkaus on tunne ja ydintarve, jonka avulla selviämme hengissä myös aikuisiällä. Jokainen parisuhde koskettaa ns. ikuisuutta rakkaudessa. Se ylittää pelkän ihastuksen ja intohimon. Tämä rakkaus toteutuu suhteessa riippuen siitä, kuinka paljon puoliset pystyvät mahdollistamaan vuorovaikutuksessaan tällaisen luovan rakkauden ja kohtaamisen. Jos rakkaus ei purkaudu, suhteeseen jää jotain mystistä purkautumatonta voimaa, joka syö suhdetta sisältäpäin. Toivo, tahto, luottamus ja sitoutuminen ovat kivijalka, jolla parisuhde lepää. Tällaisen luottamuksen ja uskon rakentaminen vaatii yleensä vuosien yhteisiä kokemuksia ja arkista vuorovaikutusta, että yhteiset arvot ja merkitykset ehtivät hahmottua. Haasteeksi luottamukselle voi muodostua esimerkiksi puolisoiden erilaisuus läheisyyden ja etäisyyden tarpeissa. Tällöin on hyvä sopia yhteisesti yhteisyyden säätelystä, jottei kummallekaan synny epävarmuuden tunteita. (Malinen-Larkela, 2011, 27)

Jotta ihmisen psyyke ei pääse kutistumaan ja kuihtumaan, se tarvitsee sisällöllistä sykkettä. Luottava rakkaus on perusvoima ja keino lähestyä toista ilman, että tarvitsee varmistaa, voiko olla lähellä vai ei. Oleellista onkin miten pari keskenään jakaa rakkautta ja läheisyyttä. Rakkaus ohjaa käytöstämme ja hormonitoimintaamme. Uudessa parisuhteessa opetellaan rakkautta, sitä miten pari keskenään jakaa läheisyyttä, minkälaiset tavat rakennetaan läheisyyden ylläpitämiseen arjessa ja miten ilmaistaan toisen olevan tärkeä. Arkeen rakennetut kohtaamisen hetket ovat tärkeitä. Lämmittelevä läheisyys pitää yllä rakkautta: kuinka pysyy toisen mielessä, kun häntä ei näe. Hyvän huomaaminen ylläpitää ja hyvä palaute kannattelee. Se mikä saa mielessämme tilaa, kasvaa ja vahvistuu. Uusparilla on hyvä olla kalenterissa on kahdenkeskinen aika ja lukko makuuhuoneen ovesa. Se on viesti lapsille aikuisten omasta ajasta. (Malinen- Larkela, 2011, 28)

Uusparille sitoutuminen on meidän yhteinen juttu, johon olennaisesti liittyy vanhemmuus. Tuolloin kyse on suostumisesta sitoutumaan ”meihin”, koko pakettiin ja uusperhetodellisuuteen. Uusperheet kokevat oman avioliiton vihkikaavan tärkeänä ja heitä voimakkaasti perheyttävänä, koska se huomioi myös lapset. Kumpikaan puoliso ei sitoudu rakastamaan, mutta ottamaan suojelukseensa, rakkautensa ja turvan piirin uuden puolison lapset. Myös sukulaiset ja ystävät huomioidaan ja se, kuinka he puolestaan voisivat olla tukemassa uusperheen lapsia heidän uuteen perheeseen sopeutumisessaan. Kuinka he esimerkillään ja teoillaan voivat tukea uutta perhettä niin, että siitä tulee hyvä kasvualusta siinä eläville lapsille. Esimerkki vihkikaavasta löytyy Suomen Uusperheellisten liiton verkkosivuilta www.supli.fi (Malinen-Larkela, 2011, 28-29)

Uusperhe on haasteellinen yhtälö. Rakkaussuhde lähtee muodostumaan kahden erilaisen maailman ympärille. Kahden perheen yhdistyessä elämään tulee useampia uusia vuorovaikutuskuvioita. Erilaisiin vuorovaikutuskuvioihin tottuneet eivät aina ymmärrä toisiaan. Uusparin ja puolison lasten suhteet eivät aina ole yksiselitteisiä ja muodostuvat usein haasteiksi. Puolisot ovat tuoneet suhteeseen sen keskustelutavan, joka heillä on ollut omien lastensa kanssa. Uutta perhettä perustettaessa opiskellaan uudenlaisia vuorovaikutussuhteita ja kommunikaatiota sekä luodaan yhteisiä sääntöjä. Toimivuuden aikaansaamiseksi perheen rajat suhteessa ”ulkomaailmaan” täytyy tietyssä määrin sulkea. Perheen muodostuksen jälkeen rajat voidaan jälleen avata uudelleen. (Malinen-Larkela, 2011, 31)

Eron jälkeen esimerkiksi sukulaisten huoli perheen hyvinvoinnista saattaa korostua. Saatetaan jopa kokea velvollisuutena puuttua uusperheen sisäisiin asioihin. Uuden parin ensimmäisenä tavoitteena on rauhoittaa uusperheen sisäinen maailma. Rajojen merkitys korostuu. Tiedonkulun tärkeys

uusperheen alkuvaiheessa korostuu biologisten linjojen, ex-perheen ja uusperheen välillä. Puolisoiden on hyvä tuoda esiin, että heidän parisuhteensa pysyy ja sen mitätöiminen ei auta. Tehtävänä on osoittaa ympäristölle, että he hoitavat yhdessä parina parisuhteensa ja suhteensa lapsiin. Uusperheen aikuisten muodostama vastuun ja aikuisuuden rintama toimii perustana lasten hyvinvoinnille ja turvalliselle kehitykselle. Parisuhde on myös uusperheen kantava elementti, on tärkeää löytää yhteistä aikaa rakkauden vaalimiselle. Uusperheen rajat ja raamit voivat aluksi tuottaa vaikeuksia perheen ulkopuolella. (Malinen-Larkela, 2011, 31)

Toimivassa parisuhteessa tarvitaan kykyä irtautua tunneperäisistä siteistä lapsuuden perheeseen ja sitoutua uuteen suhteeseen sekä tutustua kumppanin perheeseen ja liittyä myös siihen. Jommankumman puolison liian riippuvaiset suhteet alkuperäisperheeseen voivat kilpailla liikaa syntyvän parisuhteen kanssa, jolloin se ei pääse kehittymään riittävän hyväksi. Irtautumisessa on onnistuttu, kun erilaisissa kiistakysymyksissä ratkaisut tehdään neuvottelemalla ensin puolison kanssa ja huomioimalla tämän toiveita. (Malinen-Larkela, 2011,33)

Uusparin paras ominaisuus on ulkopuolisuuden sietokyky. Miten siedän sitä, etten ymmärrä kaikkea mitä kodissani tapahtuu, miten ex-elämään ja ex-puolisoon luodaan suhde. Tunnesuhde ex-puolisoon tulee saada katkaistuksi niin mielikuvissa kuin ajatuksissa, jotta se ei vie energiaa uuden perheen tunnemaailmasta. Vaikka kaikista uusperheen ihmissuhteista ei tulisikaan niin lämpimiä kuin on toivottu, voi niistä kuitenkin tulla hyviä ja riittävän toimivia. Isäpuolen ja äitipuolen roolin löydyttyä suhde toisen lapsiin selviää ja on jo päästy pitkälle. Uusperheen elämänkaareissa on ensin mukavaa ja kivaa porukassa. Seuraavaksi tulee usein raju tilanteen kuohunta, kun etsitään omaa paikkaa uudessa kuviossa. Kukin tulee perheeseen irrallisina henkilöinä, jotka turbulenssin kautta löytävät kuin palapelin palaset paikkansa. (Malinen-Larkela, 2011, 34)

Uusparien arvot muuttuvat erojen jälkeen. Ydinperheessä automaattisesti kiinnitetään huomiota urakehitykseen ja taloudellisen omaisuuden turvaamiseen. Eron myötä arvot muuttuvat. Uusparien elämänarvot liittyvät usein perheeseen, parisuhteeseen ja vanhemmuuden hoitamiseen yhdessä. Myös opiskelu, yhteinen vapaa-aika, yhteisöllisyys, muiden auttaminen ja erilaiset henkiset ja hengelliset kokemukset voivat nousta tärkeiksi arvoiksi. Monelle uusperheelliselle on tärkeää, että kaikki voivat hyvin. Perheensä toimimaan saaneiden uusparien yhteisiä arvoja ovat:

- usko parisuhteeseen, jakaminen ja eläminen yhdessä
- tasapuolisuus: suhtautumisen kaikkiin uusperheen jäseniin on oltava tasapuolista
- vanhempien on oltava lojaaleja toisiaan kohtaan
- yleinen oikeudenmukaisuus ja luottamus uusperheessä
- puolison lapset on hyväksyttävä
- parisuhdetta pitää hoitaa
- parisuhteelle on oltava riittävästi yhteistä aikaa
- asiat jaetaan riittävästi parisuhteessa
- sama poliittinen ja hengellinen tausta
- luottamus ja toisen vankkumaton tuki

(Malinen-Larkela, 2011, 36)

Uusparin suhteessa saattavat tulla näkyväksi useat parisuhdetarinat: oman ja puolison taustaperheiden parisuhteet ja omat ja puolison ex-suhteet. Menneisyyden haamujen on oltava riittävästi käsiteltyjä. Odotukset nykyiseltä parisuhteelta ovat suuret, etenkin jos taustalla ovat mahdolliset hylkäämis/jättämiskokemukset edellisessä suhteessa. Uusista liitoista erotaan useammin kuin ensiliitoista. Selityksenä sille pidetään sitä, että uusparit rakentuvat aikaisemmille läpikäymättömille erotraumoille. Tällöin ns. uudelleen traumatisoituminen vaikeuttaa luottamuksen syntymistä parin välille. Jos molemmilla puolisoilla on pieniä lapsia, voi osoittautua hankalaksi yhdistää romanttinen rakkaus ja vanhemmuus. Yhtälailta tämä voi olla vaikeaa murkuikäisten vanhemmille. Murrosikäisiä ällöttää ajatuskin siitä, että oma vanhempi edes haluaa jotain toista kuin

heidän omaa äitiään tai isäänsä. Aikuiset joutuvat toppuuttelemaan hellyydenpuuskiaan, vaikka kuinka eläisivät parisuhteessaan ”kuherruskuukautta”. Ex-puoliso istuu haamuna nurkassa mm. lapsen katseessa, joka kertoo ”mene sinä pois”. Ajan kuluessa lapsetkin tottuvat siihen, että rakkautta riittää kaikille ja että toinen aikuinen on pysyvästi läsnä äidin tai isän elämässä. (Malinen-Larkela, 2011,37-38)

Puolisoiden tulee pysytellä päivittäin toistensa kartoilla ja kertoa kuulumisistaan. Jatkuvan kiintymyksen ja kiinnostuksen osoittaminen on tärkeää. On oltava enemmän positiivista vuorovaikutusta kuin negatiivista. Omien kiintymyssuhdetarpeiden tunteminen on tärkeää eli mitä suhteeltaan tarvitsee, kaipaa ja haluaa. Päivittäinen arvostus ja ihailu on kumppaneiden välillä tärkeää. Jokainen pari luo omat tunneyhteyden rituaalinsa kuten halaukset ja suukot erotessa ja uudelleen tavatessa, yhteydenpidot erillään ollessa jne. Tuhoisia parisuhteelle ovat kriittisyys, toisen persoonan kritisointi, puolustuskannalle joutuminen, kivettyminen eli vetäytyminen, vastaamattomuus tai reagoimattomuus toisen aloitteisiin ja halveksunta. Se on parisuhteessa tuhoisinta, vaikkakin vain ilmeillä ja eleillä osoitettuna. (Malinen-Larkela, 2011, 38-39)

Vuorovaikutus on kahden mielen luoma suhde. Merkitykselliset yhteyden kokemukset syntyvät aivojen ja sydämen keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Aivoilla on sydän ja sydämellä on mieli, aivot. Alitajuinen mieli sisältää paljon ei-kielellistä vuorovaikutusta, mielikuvia puheista, ilmeistä, eleistä, käyttäytymisestä, jotka vaikuttavat sydämeen ja tuntuvat siellä. Empatia perustuu siihen, että sydän tunnistaa tunteet toisessa. Tunteiden mieli, mielekkäät tunteet, ovat hyvä ilmapuntari, jos parin asiat ovat kunnossa. Tunteet ovat oppaita ja kertovat ennen aivoja, missä mennään, mikä on hyvä, mikä vaarallista ja jopa väärääkin. (Malinen-Larkela, 2011, 39)

Läheisyyden ja kiintymyksen tarpeemme ovat elämistemme edellytyksien turvaamisen lisäksi olemassa myös siksi, että meillä on voimakas tarve kiinnittyä toiseen ja kokea intiimiä läheisyyttä. Aikuisuudessa tarvitsemme kiintymyssuhdetta uudelleen, minkä parisuhde tarjoaa meille luontaisesti. Tuomme kaiken sen kaipuun parisuhteeseemme, mikä on jäänyt puutteelliseksi varhaisissa kiintymyssuhteissamme. Jos emme ole tietoisia oman elämämme alkutaipaleen kiintymystavasta, on sen vaikutukseen parisuhteessa haastavaa puuttua. Valitsemme kumppanin sekä tietoisista että tiedostamattomista syistä. Sisäinen maailmamme perustuu jaettuun ”kieleen”, jonka olemme oppineet varhaisissa kiintymyssuhteissamme ja mikä luo puolestaan vetoa parin välille. (Malinen-Larkela, 2011,39)

Kun parisuhteessa jaetaan riittävästi emotionaalista kiintymystä ja keskinäisiä odotuksia, myös parempi ja nautittavampi seksuaalisuus ja intiimiys toteutuvat. Rakennuspalikoina voidaan pitää luottamusta, intiimiyttä, tietoisuutta itsestä ja toisesta ja lohdutuksen mahdollisuutta sekä ennen kaikkea tunnetta siitä, että olen tämän ihmisen kanssa turvassa. Seksuaalisuuteen vaikuttavat myönteinen asenne, yhteiset odotukset, kiintymys, ihailu ja arvostus, vuorovaikutus, vakavien ristiriitojen puuttuminen tai niiden riittävä selvittäminen. Jos erimielisyyksiä tai erillisyyttä ei kyetä käsittelemään, seksuaalinen nautinto näivettyy tai jopa loppuu kokonaan. Kielteiset tunteet kuten ahdistus, kiukku, jännittäminen, pelko tai masennus voivat haitata. Parisuhteessa tarvitaan kuitenkin kykyä sietää hyviä ja huonoja kokemuksia ja kykyä ylläpitää omassa mielessä vaikeinakin aikoina riittävän hyvää kuvaa toisesta. Vakiintuneessa suhteessa seksuaalista halua on mahdollista kokea usein parhaiten silloin, kun on riittävästi erillisyyttä ja molemmat voivat riittävässä määrin säädellä tarvettaan olla lähellä ja etäällä. (Malinen-Larkela, 2011, 40)

Haasteita uusparisuhteeseen tuovat myös vanhemmuus, ”puolikkaiden vanhempien” mahdollinen ulkopuolisuuden tunne tai syyllisyys. Se on yksi isä- ja äitipuolten kärsimistä taakoista ja syntyy usein tilanteissa, joissa lapsipuolet saavat enemmän huomiota ja aikaa suhteessa toisen biologisiin lapsiin. Puolisoiden tuki on ensiarvoisen tärkeää ja syyllisyyden tunteet on syytä käsitellä. Uusparisuhteessa uuden puolison ei tule saada kantaakseen syyllisyydentunnosta johtuvaa taakkaa

tai olla negatiivisessa asemassa stressin purkamisen kohteena. Toimiva vuorovaikutus, puhuminen, on ainoa tapa käsitellä raskaalta tuntuva asia ja ennaltaehkäistä sen syvenemisen. (Malinen-Larkela, 2011, 41)

Seksuaalisuus, hellyys ja intiimiys ovat teemoja, joita uuspari tavallisesti käsittelee avoimesti. Haasteeksi uusparille tulee, pääseekö ex-puolisoon liittyvät kokemukset uuden parin sänkyyn kummittelemaan. Kun ensisuhteessa vanhempien ja lähiverkoston mallit ja kokemukset ovat vahvasti läsnä, uusparisuhteessa vaikuttavat lisäksi aikaisemmissa parisuhteissa ja seksisuhteissa olemisen kokemukset. Myös omat käsittelemättömät tunteet omasta historiasta herättävät paljon tunteita puoliossa, vaikka ne eivät kuulu uudelle puolisolalle. Nämä heräävät tunteet olisi hyvä selvittää itselle tavalla tai toisella. Toisaalta uudessa parisuhteessa voi mahdollistua aivan uudenlainen luovuus myös seksuaalisesti. Aiemmassa suhteessa pidättyväinen nainen voi uudessa suhteessa intoutua rohkeaksi ja aktiiviseksi. Mies voi huomata myös uudessa suhteessa vapautuvansa. Voi myös käydä niin, että uudessa suhteessa verrataan kurjalla tavalla uutta kumppania ex-puolisoon. Vertaaminen satuttaa erityisen paljon, jos jompikumpi uudessa suhteessa jännittää läheisyyttä, intiimiyttä ja seksuaalista kanssakäymistä. On luonnollista jännittää, varsinkin jos edellinen suhde on ollut pitkä. (Malinen-Larkela, 2011, 43)

Menneisyys on aina läsnä lasten kautta. Lapsilla voi olla vaikeaa myös siksi, että heille on ajan kuluessa luontaisesti kehittynyt vahvemmat suhteet omiin vanhempiin. Uusperheessä lapsilla on mahdollisuus nähdä uusia tapoja olla vuorovaikutuksessa, olla eri mieltä tai riidellä. Vuorovaikutusmaailma monimutkaistuu, samoin lasten rooli siinä. Rakentava riitely on tärkeää myös silloin, kun lapset ovat läsnä. Se auttaa. Riitelyä, sopimista, rakastamista ja yhteistä aikaa, tätä kaikkea tulee kuulua siihen aikaan, kun lapset ovat paikalla. Selviytymisen kuuluu omien rajojen ja oman ajan löytyminen. (Malinen-Larkela, 2011, 46)

Uusparisuhteen kehitysvaiheet voidaan jakaa kolmeen:

- ensimmäisenä vaiheena pidetään rakastumista, jota kutsutaan myös symbioosivaiheeksi. Kaikki näyttää ruusuiselta ja usko uusperheen onnistumiseen on vahva.
- toisena vaiheena pidetään itsenäistymistä, realismia. Silloin ymmärretään, että uusparisuhteet ja uusperhe tarvitsevat toimiakseen tukea ja hyvää ja avointa vuorovaikutusta. Kaikki ei olekaan enää niin ruusuista. Tässä vaiheessa puoliset joutuvat määrittelemään roolinsa perheessä ja parisuhteessa, suhteessa toisiinsa ja muihin tahoihin.
- kolmantena vaiheena nähdään rakastumisen muuttuminen rakkaudeksi ja vakiintuminen. Tämä on kumppanuuden aikaa. Sitoutumisen taso uusperheeseen sekä halu jakaa elämänsä ja perheensä toisen kanssa ovat vahvoja.

Parisuhteen vaiheet liittyvät olennaisesti uusperheen kehitysvaiheisiin. (Malinen-Larkela, 2011, 48)

Uusperheessä aikuiset kaipaavat kahdenkeskistä aikaa ja sellaista saadaan järjestetyksi ehkä viikonloppuisin, kun molempien lapset ovat toisessa perheessä. Valitettavasti kuherteluun varattu aika meneekin usein riiteltyyn, kun on aika purkaa paineita, joita aikuiset kohtaavat etenkin alkuvaiheissa. Ulkopuoliset ihmiset esittävät arvioitaan ja tuomioitaan uudesta perheestä. Pariskunnan on yhdessä pyrittävä hioutumaan vahvemmaksi, jotta pystyvät yhdessä jättämään muiden mielipiteet, asenteet ja arvot ulkopuolelle. Uusperheen lapset ovat lojaaleja biologisia vanhempiaan kohtaan. Uuden kumppanin tulee pystyä luomaan omanlainen toimiva turvallinen suhde kumppanin lapsiin. Tarvitaan huomion kiinnittämistä parisuhde-aikaan, mutta myös vanhempipuolen ja lapsipuolen aikaan erikseen lapsen kanssa. Aikuiset lapsetkin reagoivat vahvasti vanhempiansa uusiin kumppaneihin, eikä vähiten vahvan seksuaalisen latauksen läsnäoloon. (Malinen-Larkela, 2011, 62-63)

Voidaan hypoteettisesti ajatella, että uusparit eivät ole aikoinaan pystyneet irroittautumaan äiti- tai isäsuhteestaan, koska äiti tai isä ei olisi sitä kestänyt tai että vanhemmat olisivat hylänneet lapsen.

Voidaan kysyä, onko ero aiemmasta puolisoista palvelut eriytymistä omista vanhemmista? Joka tapauksessa uusperheessä on mahdollista kuulla monta tarinaa. Uusperheessä lapsikin kertaa kehitysvaiheitaan. Jos lapsi kestää uusperheen ravistelun, tulee hän toimeen monissa muissakin yhteisöissä. Uusperheen aikuisille monesti vasta ”tyhjän pesän vaihe” voi olla rikastaa ja antoisaa aikaa, kun vihdoinkin on aikaa vain toiselle.

(Malinen-Larkela, 2011, 63, 66)

Tutkimusten mukaan uusliitoissa pareilla on heikommat konfliktin ja ongelmanratkaisutaidot. Parit ovat myös vähemmän samaa mieltä aviollisista kysymyksistä ja epäselvempiä odotustensa suhteen. Syyksi on arveltu heikkoa itsetuntoa, konfliktien pelkoa ja kumppanin valintaa välittömien tarpeiden tyydyttämiseksi. Uusparisuhteissa on ensisuhteita vaikeampaa kehittää toimivia neuvottelutapoja, omien tarpeiden ilmaisua, kiinnostuksen kohteiden jakamista. Toisaalta vastakkaisiakin tutkimustuloksia on olemassa. Konflikteista huolimatta suhde voidaan saada toimivaksi, kunhan asiasta kommunikoidaan ja neuvotellaan; on mahdollista saavuttaa yhteisymmärrys. Uudelleen avioituneilla on usein myös vähemmän perinteiset käsitykset avioliiton rooleista. (Malinen-Larkela, 2011, 74-75)

Ongelmallisissa tilanteissa kerran eronneet turvautuvat eroon helpommin. Pienempi aviotytyväisyyden väheneminen riittää eropäätöksen tekemiseen. Uusparisuhteen epävakautta on selitetty myös sillä, että eronneet ovat perustavalla tavalla erilaisia kuin ihmiset, jotka pysyvät liitoissaan kumppanin kuolemaan saakka. On esimerkiksi esitetty hypoteesi, että uudelleen avioituneet ovat ”huonompaa materiaalia avioliittoon” persoonallisuuspiirteidensä vuoksi. Arvomaailman erot vaikuttavat: eronneisiin mahtuu enemmän heitä, joille ero on hyväksytty tapa käsitellä huonoa suhdetta (sitoutuminen ihmiseen), kun taas ensi liitoissa on enemmän heitä, jotka pysyvät epätydyttävissäkin suhteissa (sitoutuminen avioliiton instituutioon). Voi vain todeta, että monet asiat vaikuttavat parisuhteen dynamiikkaan. (Malinen-Larkela, 2011, 76)

Uusperheen pari on kuin valmennusjohto, jonka tehtävä on haasteellinen, mutta joka alkuvaikeuksien jälkeen voi tuoda onnistuessaan kiitettävän lopputuloksen. Se voi olla malli onnistumisesta sekä toimivasta vanhemmuudesta. Uusperhe on uusi mahdollisuus. Se ehkä mahdollistaa miehen toimimaan isänä perheessä ensimmäistä kertaa elämässään. Sen myötä lapsi saa olla lapsi. Uusparille se voi joskus olla ensimmäinen oikea parisuhde. Kokemusta erosta on usein verrattu kuolemaan, kriisiin. Elämä voi alkaa usein vasta näiden kovien kriisien kautta. (Malinen-Larkela, 2011, 78)

5. RAKENTAVAN RIITELYN TEHTÄVIÄ UUSPAREILLE

Ristiriitojen juuria on hyvä pohtia, juuret ovat usein syvemmillä kuin yksittäisissä tilanteissa. Juuria voi löytää seuraavista asioista (Päärni-Mattsson, 2009, 35):

- oma henkilöhistoria: lapsuuden kodin tavat ja ratkaisumallit, esim. joulunviettotavat, tunteiden ilmaisu sekä aikaisemmat parisuhteet
- tunteiden patoaminen: jos suuttumuksen ja pettymyksen ilmaisu on kiellettyä, ne patoutuvat ja purkautuvat hallitsemattomasti
- tarpeiden eroavaisuudet: unentarve, seksuaaliset tarpeet ja sosiaalisen elämän tarpeet
- persoonallisuuksien erot: siisteystavat, myöhästelytaipumus, suvun merkitys, erilainen huumorintaju
- arvojärjestyksen erot: mitä pidämme tärkeinä ja luovuttamattomina
- arkielämän tavat: ajankäyttö, rahankäyttö, kotityöt, lastenkasvatus, sukulaisten ja ystävien tapaaminen
- oma tai puolison sairaus, työuupumus, masennus tms.

- suhteen ulkopuolelta tulevat paineet: työstressi, työttömyys, muutto

Uusperheen sudenkuoppia löytyy erityisesti seuraavista asioista (Larkela, artikkeli rakkaudeksi.fi -sivustolla)

- pitää päästä eroon vanhan liiton varjoista, prosessissa anteeksianto keskeinen asia
- uuden parisuhteen vahvistaminen vaatii aikaa
- uusperhe vaatii paljon kompromissien teon taitoa: biologisten vanhempien suojelunhalu ja syyllisyys omien lasten suhteen aiheuttaa helposti liittoutumista lapsen kanssa, mikä aiheuttaa ulkopuolisuuden tunnetta uudessa aikuisessa
- mustasukkaisuus pitää saada kuriin: lasten toive usein pitkään, että vanhemmat palaavat yhteen kunnes kaikki saavat varmuuden, että rakkaus riittää sekä lapsille että aikuisille
- luotava rajat ja toimintasäännöt ulkopuolisten arvioihin nähden, myös suhteessa ex-puolisoihin, jotta hioudutaan yhdessä vahvemmiksi
- arvot ja asenteet vanhemmilta ja edellisistä liitoista törmäyskurssilla, luotava keskustellen uusi yhteinen meidän perheen kulttuuri ja pelisäännöt, tehtävä kompromisseja kommunikaatiotapojen suhteen
- ajankäytön tasapainottaminen: sekä biologiset lapset että lapsipuolet haluavat osansa rakkaudesta, tasapaino syntyy kun kaikki vakuuttuvat sen riittävydestä
- uuden vanhemman roolin odotukset ja paineet, sosiaalisen vanhemman roolin määrittely: biologisen vanhemman valtuutus hänelle toimia perheessä, vaikka biologinen vanhempi kokee olevansa ristitulella lasten ja puolison välissä (johtuu uusperheen rakenteesta, ei henkilöistä)
- myyttien romuttaminen: myös isä- ja äitipuolet voivat olla huolehtivia vanhempia (painottuu usein toiminnallisuuteen, tunnesuhdetta ei voi heti vaatia)

HARJOITUS: MITÄ HALUAISIT MUUTTA UUSPERHEESSÄSI? (Malinen-Larkela, 2011,81)

- mikä on teille yhteinen asia, jonka haluaisitte muuttaa?
- miettikää keinoja asian muuttamiseksi
- mihin uusiin toiminta- ja ajattelutapoihin voitte kumpikin osaltanne sitoutua?
- mikä on ensimmäinen askel, pienin muutos, minkä voitte tehdä heti toiveenne suuntaan?

Sopikaa kahden viikon päähän aika, jolloin keskustellette, miten on sujunut. Mikä on onnistunut, mikä ollut vaikeaa, mitä pitäisi tehdä toisin. Antakaa positiivista palautetta onnistumisista.

HARJOITUS: STRESSIÄ PURKAVA KESKUSTELU (riidan ehkäisemiseksi)

- mitä kummankin elämään kuuluu parisuhteen ulkopuolella ja miten se vaivaa ja painaa mielessä?
- Käyttäkää n. 20-30min päivässä tällaiseen keskusteluun, kun olette olleet päivän kuluessa ”eri teillä”.

Kun puoliso puhuu jostakin ärsyttävästä aiheesta, viestiä voi olla vaikea ottaa vastaan.

Kuuntelijan rutiinivirheet (Päärni-Mattsson, 2009, 31):

- neuvoja miettii ratkaisun valmiiksi eikä kuule puhujan tunnetta ja viestiä
- keskeyttäjä ei kuuntele ymmärtääkseen, vaan keskeyttää ja alkaa vastauksensa
- rauhoittelija puuttuu puheeseen tynnyttelemällä tai pyrkii selittämään puhujan tunteet pois näkyvistä
- järkeistäjä analysoi ja luokittelee asiat loogisiin kehyksiinsä sen sijaan, että yrittäisi kuunnella
- sivuraiteelle ohjaaja vie keskustelun itseään kiinnostavaan aiheeseen: ”Tuostapa tulikin mieleeni hyvä juttu...”

Kuunteleminen on yksi parhaimpia tapoja osoittaa rakkautta ja kertoo, että puoliso ja hänen asiansa ovat sinulle tärkeitä. Kyse on aktiivisesta kuuntelusta (Vuokko Malinen, luento 12/2014):

- kumpikin saa puhua kokemuksistaan: miten päiväsi on sujunut?
- vältä neuvomista ja ratkaisuehdotusten tekemistä, tarjoa niitä vasta kun toinen pyytää
- ole aidosti kiinnostunut, ota katsekontakti, keskity kuuntelemaan, älä tee muuta sellaista, mikä vie keskittymisesi (tv, lehti). Tee täsmäntäviä kysymyksiä, ilmaise eleillä ja äännähdyksillä tarkkaavaisuutesi
- ilmaise ääneen, että ymmärrät tilanteen hänen kannaltaan: ”tuon täytyy tuntua rankalta”
- asetu puolisosin rinnalle, älä vastapuolen. Tehtävänä on tukea ja lohduttaa, ei olla puolueeton selvitysmies
- ilmaise, että pysyt kumppanisi rinnalla muita vastaan: ”miten voisit auttaa sinua tuossa?! ”kyllä me tästä yhdessä selvitään”
- ilmaise, että tykkäät puolisosistasi
- ilmaise, että hänen olonsa ja tuntemuksensa ovat sinusta ymmärrettäviä

HARJOITUS: RIIDAN JÄLKEEN: Kun emme tule toimeen (Malinen-Larkela, 2011, 82-83):

Käykää läpi huonosti mennyt riita. Riitatilanteessa on kaksi ”subjektiivista totuutta”, kaksi erilaista tarinaa. Lue alla olevat lauseet ja mieti, mitkä ovat ne tunteet ja toimintatavat, jotka nousevat pintaan ristiriitojen yhteydessä. Rastita ne lauseet, jotka kuvaavat tunnetilaasi parhaiten. Lukekaa sen jälkeen toisillenne valitsemanne tunteet vuorotellen.

Mitä tunnen:

- tunsin, että kumppanini ymmärsi minua
- koin tulleen kuulluksi
- tunsin, että minusta välitetään
- tunsin olevani turvassa
- koin, että tilanne on hallinnassa
- tunsin, että minua arvostetaan
- olin rauhallinen
- tunsin, että pystymme ratkaisemaan tämän
- tunsin, että olimme molemmat osittain oikeassa
- en ottanut kumppanini valituksia henkilökohtaisesti
- tunsin, että olimme molemmat oikeutettuja näkemyksiimme
- tunsin, että minä olen tärkeä riidasta huolimatta
- halusin selvittää asian heti
- en ymmärtänyt, mitä olin tehnyt
- tunsin, että olin oikeassa ja kumppanini oli väärässä
- tunsin olevani arvostelun kohde
- tunsin, etten ollut kontrollissa
- tunsin itseni vihaiseksi
- tunsin, että kumppanini ei edes pitänyt minusta
- tunsin, että minua syytetään epäoikeudenmukaisesti
- tunsin itseni surulliseksi
- tunsin, että minua kohtaan hyökätään
- tunsin, että ajatuksiani ei hyväksytty
- tunsin, että mielipiteilläni ei ollut väliä
- tunsin itseni yksinäiseksi
- tunsin, että minut otetaan itsestänselvyytenä
- tunsin halua lähteä pois
- tunsin, että minun toiveitani ei kuultu
- olin tunnemyrskyssä

- oloni oli epätoivoinen
- tunsin pulssini kohoavan riidan aikana
- tunsin olevani keinoton
- tunsin itseni väärinymmärretyksi
- muu:

NEGATIIVISEN KEHÄN ymmärtäminen (Malinen, luento 12/2014):

Parit usein riidellessä jumiutuvat negatiiviseen kehään, riita menee aina samaa rataa. Kehässä pyöriivät negatiiviset käyttäytymistavat, sanomiset, ajatukset ja tunteet ja ne aiheuttavat pahaa oloa parisuhteeseen. Reagoit puolisoni reaktioihin ja hän reagoi sinun reaktioihisi. On tärkeää avata kehää ja ymmärtää mitä siinä tapahtuu ja mitä kumpikin osapuoli kokee.

Vanhempiemme antama riitelymalli voi istua meissä sitkeästi, meillä on erilaiset kyvyt kohdata ristiriitatilanteet ja päästä niissä eteenpäin (Päärni-Mattsson, 2009, 36):

- ratkaisija haluaisi selvittää ja sopia riidan heti, hän ei jaksa vatvoa syytä ja seurauksia
- villaisella painaja ahdistuu tilanteesta ja mieluummin sietää epätydyttävätkin ratkaisut kunhan saa tilanteen rauhoittumaan
- paikalta pakenija jättää riidan kesken, hän poistuu ja jää odottamaan tilanteen rauhoittumista
- vetäytyjä on paikalla, mutta suojautuu omaan maailmaansa (TV, lehti); hän on kuuntelevinaan, mutta ei ota vastaan toisen viestiä
- analysoija järkeistää ja yrittää nähdä syy- ja seuraussuhteet, hän pyrkii pilkkomaan riidan itselleen ymmärrettäviin osiin
- räjähtäjä käy tunteella päin asiaa yleensä ylireagoiden siihen
- mököttäjä käyttää mykkäkoulua aseena tai puolustautumiskeinona toista vastaan

Jotta voit ymmärtää negatiivista kehää, vastaa seuraaviin kysymyksiin, palauta vielä mieliin riitatilanne (Malinen, luento 12/2014):

- miten usein reagoin (kuvaa omaa käyttäytymistäsi)
- puolisoni usein reagoi minua kohtaan (kuvaa hänen käytöksensä)
- kun puolisoni toimii noin, minä usein tunnen...
- kun minä tunnen noin, koen/näen itseni...
- kun tunnen näin, kaipaen...
- kun minä toimin omalla tavallani, luulen, että puolisoni kokee...

Kuvaa, miten ymmärrät, millainen on teidän negatiivinen kehänne. Kuvaa sitä, miten te saatte sen aikaan.

Tarinoiden ja kokemusten ymmärtäminen riidan jälkeen on tärkeää (Malinen-Larkela, 2011, 83-84). Tunteet ovat todellisia. Mieti omaa kokemustasi. Mikä oli sinun tarinasi, mikä sai sinut tuntemaan näin riidan jälkeen. Mieti kumppanisi kokemusta. Mitä kuvittelet hänen tarinansa olevan, mikä sai hänet kokemaan edellä kuvatulla tavalla. Yritä miettiä, onko kumppanisi tarinassa jotain, jossa sinun mielestäsi on järkeä. Puhukaa siitä ymmärtäen toisianne.

Oman osuuden myöntäminen: on tärkeää, että molemmat ottavat vastuuta syntyneestä riidasta edes vähän. Se muuttaa keskustelua ja ongelmasta tulee yhteinen. Seuraavassa ehdotuksia asioista, jotka saattoivat olla vaikuttamassa riidan syntyyn. Rastita ne kohdat, jotka vaikuttivat omaan toimintaasi:

- en ottanut toisen tarpeita riittävän vakavasti
- en osannut keskustella rauhassa asiasta, vaan lähdin nopeasti syyttämään
- huomasin kritisoivani aivan aiheettomasti enkä pysynyt aiheessa
- kaivoin riitaan vanhojakin asioita, jotka eivät mitenkään liittyneet asiaan, vaan pahensivat riitaa

- tilanne kävi minulle niin tukalaksi, että lähdin tilanteesta pois. Tiedän, että se loukkasi kumppaniani
- huomasin, että en halunnut lähteä riitaan, jolloin otin etäisyyttä ja kumppanini koki minut kylmäksi
- en ole huolehtinut siitä, että meillä on tarpeeksi kahdenkeskistä aikaa, jolloin asiat ovat päässeet kasautumaan
- en ole antanut positiivista palautetta viime aikoina
- olen ottanut kumppanini itsestäänselvyytenä viime aikoina
- minulla on ollut huolia, jotka painavat, mutta en ole jakanut niitä kumppanilleni
- olen ollut liian kiireinen
- olen ollut poissaoleva ja omissa ajatuksissani
- olen ollut kireä ja ylireagoinut viime aikoina
- olen ollut masentunut viime aikoina
- olen haastanut riitaa viime aikoina
- en ole ollut kovinkaan rakastava
- en ole arvostanut arjen pieniä asioita
- en ole ollut kovinkaan hyvä kuuntelija viime aikoina
- en ole kertonut omista tarpeistani viime aikoina
- olen tarvinnut yksinoloa
- en ole halunnut huolehtia kenestäkään
- muita ajatuksia:

Oma osuuteni tähän riitaan oli se, että _____
 Jaa tämä kumppanisi kanssa.

TULEVAISUUDEN yhteistyö: miettikää, kuinka voitte vähentää riitojanne ja parantaa keskustelujanne.

On helpompaa aloittaa kumppanista:

- minkä yhden asian kumppanisi voisi tehdä toisin riidan aikana?
- hankalampi kohta: minkä yhden asian sinä voisit tehdä toisin?

Tee kompromisseja: tässä toimii aikidon periaate: ”anna periksi voittaaksesi”

- määrittele vähimmäisalue, missä et voi antaa periksi (se mikä sinulle on luovuttamatonta)
- määrittele seuraaviksi alueet, joissa voit joustaa jonkin verran, yritä tehdä väliaikainen kompromissi

Keskustele siitä, mitä voit ja mitä et voi tehdä tässä asiassa samalla kuitenkin kunnioittaen kumppanisi näkökantaa ja tapaa toimia.

6. UUSPERHEEN 10 ASKELEEN TERAPIAMALLI

Tämän uusperheen terapiamallin olen koonnut tiivistetysti Malinen, 2013, 181-186 mukaan

- käytännöllinen lähestymistapa: arvioiminen, suunnitleminen, toteuttaminen
- ohjeistus, viitekehys, kartta, järjestys voi vaihdella tilannekohtaisesti
- primaarivaiheet: diagnostinen vaihe, hoitovaihe ja integraatiovaihe
- jokaisen uusperheen alasysteemin stabiloiminen ensin, kun on syntynyt ymmärrys perhedynamiikasta, sen jälkeen vasta integraatio
- koko terapian ajan tutkitaan uusia huolenaiheita
- ydinteemoista omaan työskentelyyn sopiva toimintamalli

Diagnostiset askeleet 1-3:

Askel 1:

- UUSPERHEEN RAKENNE, missä KEHITYSVAIHEESSA ollaan, kuka otti yhteyttä, keitä saapui paikalle, millainen TOIMINTASYSTEEMI perheessä on
- työntekijän oma ymmärrys perheestä, terapeutin kuuleman yhdistäminen tutkimustietoihin
- ymmärrys siitä, että vaikeudet johtuvat uusperheen rakenteesta ja kontekstista, eivät jäsenten persoonallisista ominaisuuksista
- ajankohtaiset huolenaiheet ja tiedot perheeltä itseltään
- samankaltaisuudet uusperheissä: aina joku jää toisesta suhteesta ulkopuoliseksi, vaikuttaa emotionaalisesti yksittäisiin jäseniin ja jäsenten välisiin suhteisiin
- biologisella vanhemmalla haastava rooli puolison ja lastensa välissä, lojaaluis kahteen eri suuntaan
- uusperhe on aina enemmän kuin yksittäisten perheenjäsenten summa.

Askel 2:

- KETKÄ KUTSUTAAN ensimmäiseen tapaamiseen – perheen ainutlaatuisten HUOLENAIHEIDEN määrittely
- uuspari paras perusta jatkotyöskentelyyn, voimakkaat tunteet voimistuvat auttajan luona
- todenmukaiset tiedot ja aidot kokemukset esille ilman että tarvitsee pelätä loukkaavansa
- monesti kahtaalle repimisen tunteet: äidillinen rakkaus ja romanttinen rakkaus
- työntekijä tulee tietoiseksi eri alarakenteiden kokemista todellisista tunteista
- vastauksia jokaiselta perheenjäseneltä ilman että ne aiheuttavat riitaa ja jännitettä
- seuraavalle tapaamiselle alarakenne, joka seuraavaksi vakain, vaikeampiin rakenteisiin palataan kun muita alarakenteita ensin vahvistettu, päästään siten vahvistamaan perhettä kokonaisuutena
- SUKUPUU toimii karttana perheen kompleksisuuteen, kun suunnitellaan hoidon päämääriä ja mietitään interventioita: keitä kuuluu perheeseen/sukuun, mikä asema kullakin on siinä, millaiset vuorovaikutussuhteet jäsenten kesken, onko ennustettavissa voimakkaita ristiriitoja?

Askel 3:

- ALARAKENTEIDEN SELKIYTTÄMINEN: lasten, vanhempien, isovanhempien suhde ex-puolisoihin. Tiedon käyttäminen hoidon suunnittelussa.
- uusperhe on alasysteemidensä summa, halu muodostaa kokonainen perhe nopeasti on suuri
- integraatiota pakotettaessa voi tapahtua hajoaminen
- viiden muun alasysteemin mukaan ottaminen: uusperheen parisuhde, huoltajavanhempi ja lapsi, sisarukset, vanhempi- ja lapsipuoli, koko uusperhe, joidenkin ydinperheen jäsenten systeemi

Primaariset kliiniset interventiot:

Askel 4:

- ENSISIJAISTEN HOIDOLLISTEN INTERVENTIOIDEN suunnittelu. Tutkimustiedon käyttäminen tilanteen normalisoimiseksi ja kokemusten ymmärtämiseksi.
- uusperhe ymmärtää todellisuutensa muiden uusperheiden kokemusten valossa, kulloiseenkin tilanteeseen terapeutti valitsee asioita, joita perheen tulisi ymmärtää
- teorian tieto interventioiden suunnittelussa vasta, kun perheen tilanne on ymmärretty ja selvitetty

Askel 5:

- perheenjäsenten VUOROVAIKUTUKSEN tutkiminen ja EMPAATTINEN KYKY suhteessa

toinen toiseen. Sen arvioiminen, OSATAANKO perheessä VAHVISTAA TUNNEKOKEMUKSIA eri perheenjäsenten ja alarakenteiden välillä

- ensimmäinen vaihe: molempien osapuolten ajatukset ja tunteet sekä huolenaiheet esim. kyseessä olevaa lasta kohtaan. Ovatko molempien ajatukset aitoja, lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta? Kummallakin vanhemmalla oltava tavoitteena lapsen paras, eri näkökulmasta (biologisen vanhemman vaikeus osoittaa myötätuntoa puolisoa kohtaan lapseen liittyvässä erimielisyydessä, ainakin lapsen läsnä ollessa)
- terapeutin oltava avoin kummankin aikuisen näkökulmalle, puolisoitten tulee kuulla myös toisen aikuisen näkökulma suhteesta lapseen
- empatiakykyisempi aikuinen kertoo, mitä toinen vanhempi ajattelee huolestaan lapseen (empaattinen interventio)
- terapeutti ottaa sanotun vastaan ja tarttuu empaattiseen kommenttiin, toinen vanhempi kommentoi onko tulkinta oikein
- tavoitteena on vanhempien irtaannuttaminen omista rooleistaan ja nähdä asiat ja lapsi toisin

Askel 6:

- HYÖDYTTÖMIEN USKOMUSTEN TUNNISTAMINEN JA KYSEENALAISTAMINEN, väärin tulkintojen leviäminen – leimautumisten rooli
- haitalliset näkemykset aiheuttavat hankaluuksia keskinäiseen vuorovaikutukseen, ensimmäisessä perheessä ollaan varovaisempia, uusperheissä virheellisten tulkintojen korjaaminen on usein vaikeampaa
- kolme kategoriala: ensiksi kulttuurisesti hyväksytyt totuudet: äitipuoli rakastaa lapsipuoltaan, lapset haluavat vanhempiensa palaavan yhteen jne; toiseksi väärinkäsitykset, esim. lapsi tulkitsee ettei äitipuoli välitä hänestä; kolmanneksi stereotyyppit ja leimat: heikentävät vuorovaikutussuhteiden syntymistä, esim. miesten ja naisten rooleihin liittyvät leimat

Askel 7:

- LUONNOLLISESTI TOISIINSA YHTEYDESSÄ OLEVIEN OSAJÄRJESTELMIEN TUKEMINEN (lapsi ja vanhempi) ja sen vahvistaminen, että vanhempi ja lapsi voivat ilmaista keskinäisiä huolia ja välittämistä
- tilanteen dynamiikasta johtuen vanhempi joutuu lapsen ja uuden puolisonsa väliin, välttääkseen painetta vanhempi voi joutua etääntymään lapsestaan
- luonnolliset alarakenteet, ennen uutta liittoa olemassa olleet (vanhempi-lapsi) ovat pysyviä ja vakaita. Suhteet eivät kuitenkaan aina toimi hyvin. Tärkeää siksi tavata myös aiempan ydinperheeseen kuuluvia jäseniä

Askel 8:

- OPETA PERHE YMMÄRTÄMÄÄN OMAA SYSTEEMISTÄ TOIMINTAANSA
- havainnollistaminen, kuinka yksilöt toimivat ja kuinka uusperhe systeeminä vaikuttaa sen yksittäisiin perheenjäseniin
- oman roolin vaikutus kokonaisuuteen, samoin miten itse tulee muiden taholta vaikutetuksi
- kyse ei ole yksittäisen perheenjäsenen tahdonvoimasta, vaan kokonaisuuden dynamiikasta

Uusperheen integraatio:

Askel 9:

- AVUSTA vanhempien välistä YHTEISTYÖTÄ ja JOKAISTA MUKANA OLEVAA VANHEMPIHAHMOA, mukaan lukien ydinperhe
- vaihe 9 rakentuu aiempien vaiheiden varaan
- uusperheeseen vaikuttavat ex-puolisot, heidän perheensä ja lapsuudenperheensä, isovanhemmat jne.

- terapeutin on johdettava istuntoa
- jos tavoitteena on yhteistyön paraneminen, tulee arvioida tarve kutsua mukaan muita vaikuttavia osapuolia, isovanhempien kutsuminen voi olla paikallaan. Heitä voi helpottaa, kun huomaavat, millaisessa kokonaisuudessa ovat mukana

Askel 10:

- LISÄÄ VUOROVAIKUTUSTA KAIKKIEN olemassa olevien UUSPERHEEN JÄSENTEN KESKEN ja siirry kohti eri OSAJÄRJESTELMIEN INTEGROIMISTA toimivaksi ja tyytyväiseksi uusperheeksi
- yhdistetään eri alarakenteet parempaan tasapainoon
- usein kannattaa järjestää vanhempipuolen ja lapsipuolen tapaaminen
- terapeutin pitää osoittaa perheelle muutoksia, joita hän näkee perheenjäsenten välisissä suhteissa alkaneen tapahtua
- perheelle pitää myös osoittaa, mitkä tekijät lisäävät stressiä perheessä ja että ne ilmenevät vain kun uusperhe on koossa
- terapeutti osoittaa, että jäsenet toimivat uusperhedynamiikan seurauksena tietyllä tavalla, eivät kahden ihmisen keskinäisen suhteen vuoksi
- kun kaikki alasyteemit on saatu tasapainoon, on suositeltavaa järjestää koko perheen yhteinen istunto

Mieti, kokevatko asiakkaat etteivät tule kuulluksi tai ettei yhteistä kokemuspintaa löydy riittävästi. Tarkastele, onko sinulla oikea asenne tai että tarkasteletko uusparia tai perhettä ydinperheen silmälaseilla. Pystytkö ottamaan heidät suojaan vaikeassa tilanteessa, kun ympärillä olevat muut ihmiset yrittävät tunkeutua uuteen perhesysteemiin?

Terapeutin on oltava valmis astumaan suhteeseen asiakkaan kanssa. Jos ei olla suhteessa, hoitaminen on mahdotonta, kun ei löydetä toisia samalla tasolla. Terapeutilla on oltava faktaa esitettäväksi ja valmius tehdä psykoedukatiivista terapiaa, jotta asiakkaat tuntevat tulevaisuutta kuulluksi. Tarvitaan kosketusta ja yhteistoimintaa.

7. POHDINTAA

Uusperhe on mielenkiintoinen tutkittava. Uusperheitä on aina ollut, ainakin leskien muodostamia. Jossakin mielessä aikaisemmat suurperheet, joissa on monta sukupolvea, muistuttavat uusperhettä niiltä osin, että niissä on tiimivanhemmuutta ja paljon ydinperheen ulkopuolisia asioihin puuttujia. Ristiriidoiltakaan ei ole anoppien ja miniöiden suhteissa välttytty. Ydinperhe on aika nuori ilmiö sinänsä, ainakin maaseutukulttuurissa Suomessakin.

Uusperhe haastaa miettimään omia asenteita. Mm. kristillinen ihanne on ollut, että vain kuolema erottaa aviopuolisot, jotka ovat sitoutuneet olemaan toistensa rinnalla myötä- ja vastoinkäymisissä, hyvinä ja pahoina päivinä. Olen itse edelleenkin sitä mieltä, että kaikki mahdollinen kannattaa yrittää ensiiltoissakin parisuhteen säilyttämiseksi. Elämä vain on sellaista, että ihanteet eivät läheskään aina täyty. Usein tilanne on sellainen, että ”kahdesta huonosta vaihtoehdosta täytyy valita vähemmän huono vaihtoehto”. Ero on useimmille katastrofi ja aiheuttaa tosi syvän epäonnistumisen tunteen. Uuden aloittaminen sen sijaan on uusi mahdollisuus. Jumalakin antaa mahdollisuuden aloittaa uudelleen, vaikkei se ihan ”puhtaalta pöydältä” olekaan. Turhasta syyllisyydestä vapautumisella on se etu, että uskaltaa oikeissa asioissa laittaa lapsille rajat. Jokaisen on syytä miettiä oma osuutensa haaksirikkoutuneissa ihmissuhteissa.

Uusperheellistä ymmärtää aina parhaiten toinen uusperheellinen; siksi vertaisryhmät, joissa voi puhua asioista oikeilla nimillä, ovat verrattomia tilanteiden eteenpäinviemiseksi. Toinen ehkä hieman pidemmällä omassa perheessään oleva voi toimia toiselle mentorina ja kertoa, kuinka hän on asioita ratkaissut omassa perheessään ja mikä on auttanut. Jokaisen on kuitenkin löydettävä omat

tapansa toimia ja jokainen perhe on erilainen, lapsetkin ovat erilaisia ja ottavat uusperheen uudet aikuiset eri tavalla vastaan. Nuoremmat lapset yleensä sopeutuvat paljon paremmin. Myös biologisten vanhempien vanhemmuuden toimivuus ratkaisee paljon isä- ja äitipuolien roolien löytymisessä. Lasten mahdollinen oireilu voi johtua myös aiemmista perhekuvioista tai käsittelemättä jääneistä eroista ja biologisten vanhempien keskinäisestä riitaisuudesta eikä läheskään aina isä- ja äitipuolista. Minulla itselläni uusperheellisenä on se kokemus, että toisessa liitossa tosiaan haluaa onnistua ja sitoutumisen halu on vahva.

Äiti- ja isäpuolilla on tunteita, joista ymmärtävät vain toiset äiti- ja isäpuolet. Vaikka rakkaus ei useammalle lapselle osoitettuna yhtään vähene, lojaliteetti omaa biologista lasta kohtaan on alussa ihan kummallinen tunne. Ikään kuin tekisi väärin omia lapsiaan kohtaan, jos rakastaa toisen lapsia yhtä paljon. Vaikkei se rakkaus tietenkään olekaan samanlaista eikä tarvitsekaan olla. Uusperheessä on siten kestettävä ydinperhettä enemmän sitä tunnetta, että eri perheenjäsenten välillä on eri läheisyysasteilla olevia suhteita, se tuntuu joskus kipeältä. Toisilla alayksiköillä on enemmän yhteistä historiaa kuin toisilla. Niitä on vaikea yhdessä muistella ja varsinkin murrosikäisen kanssa isä- ja äitipuolen on vaikeaa käsitellä sellaisia asioita, jotka tulisikin käsitellä oman vanhemman kanssa. Uusperheestä voi kuitenkin tulla riittävän hyvä perhe ja kaikki siitä rytkästä selvinneet ovat hatun noston arvoisia ihmisiä! Uusperhe vaatii kypsymistä aikuisuuteen ihan uudella tavalla ja ainakin tosiaan tulee tutuksi kaikenlaisten tunteiden kanssa. On tärkeää lasten kannalta, että vanhempien toinen liitto kestää. Muuten lapsi joutuu taas eroamaan useista ihmisistä, joihin hän on ehtinyt kiintyä ja joihin ei ole juridista sidettä.

Uusperhe muistuttaa vähän ”koko kylä kasvattaa” -mentaliteettia. Vanhemmuutta voidaan hoitaa yhdessä yhteisönä. Kaikki aikuiset ovat omalla tavallaan huolehtimasta jälkikasvusta. Myös ammattiauttajien on autettava asiakkaitaan aina siitä tilanteesta lähtien, mihin asiakkaat ovat sitoutuneita. Uusperheellä on onnistumisen mahdollisuudet. Kun uusperheen paria ja vanhempia autetaan löytämään oma identiteettinsä ja arvostamaan itseään ”meidän perheenä”, he voivat itse parhaiten auttaa omia lapsiaan sopeutumaan uuteen haastavaan muutostilanteeseen, jossa kaikkien jäsenten asema perheessä on muutoksessa. Vahva aikuisten rintama antaa lapsille parhaan turvallisuuden tunteen. Parisuhteen hoitaminen ei ole pois lapsilta. Murrosikäiset ovat jo muutenkin itsenäistymässä perheestä eivätkä he enää samalla tavalla perheydy. Yhteinen lapsi on usein yhdistävä tekijä eikä aiheuta ei-yhteisten lasten laiminlyömistä, pikemminkin siitä voi tulla hänelle itselleen jonkinlainen lisäpaine. Ammattiauttajienkin on tosiaan opittava uusperheen kohdalla katsomaan asioita uusista näkökulmista.

Lopuksi ajatus Keinoemon päiväkirjasta:

Luin jostakin oivalluksen täydellisyydestä.
Ei voi olla täydellinen, jos jotakin puuttuu.
On siis oltava kaikkea:
rakkautta, vihaa, iloa, kateutta, haaveita,
pettymyksiä, onnea, surua, pelkoa, rohkeutta.
Kun heitän täydellisyyden tavoittelun kompostiin,
niin minäkin olen aivan täydellinen paketti.
Tällaisena. Epävarmuuksineni ja mustasukkaisuuksineni
kaikkineni. (Murtorinne-Lahtinen, 2013, 94)

LÄHDELUETTELO:

Larkela, Pekka: artikkeli www.rakkaudeksi.fi/artikkelit/parisuhde/uusperheensudenkuopat

Malinen Vuokko: luento Lappeenrannan uusperheneuvojakoulutuksessa 12/2014

Malinen Vuokko (toim.): Integratiivinen paripsykoterapia, Psykologien Kustannus Oy, Helsinki 2013

Malinen Vuokko, Larkela Pekka: Parisuhde – uusperheen ydin. Väestöliitto, Helsinki 2011

Murtorinne-Lahtinen Minna: Hyvä paha äitipuoli uusperheen arjessa. Kirjapaja, Helsinki 2013

Päärni Irma ja Antti, Mattsson Anu ja Jukka: Kohti kumppanuutta – työskentelymateriaali aviopariryhmille. Kansan Raamattuseuran Samassa veneessä -avioparityö. Karas-Sana Oy, Leväsjärvi 2009

Raittila Kaisa, Sutinen Päivi: Huonetta vai sukua. Elämää uusperheessä. Kirjapaja, Helsinki 2008